

Biuletyn po szkoleniu

Gość nieśłyszący i słabosłyszący w muzeum

Stalowa Wola 2014

Szkolenie:

Zwiększenie dostępności muzeów polskich i ukraińskich
na rzecz profesjonalnej obsługi osób niesłyszących i słabosłyszących.
Muzeum Regionalne w Stalowej Woli, 10-11 marca 2014 r.

Projekt:

„Muzea bez barier” – Koalicja muzeów polskich i ukraińskich
na rzecz profesjonalnej obsługi niepełnosprawnego zwiedzającego.
Program Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2007-2013

Organizator:

Muzeum Regionalne w Stalowej Woli

Redakcja materiałów poszkoleniowych:

Anna Garbacz, Anna Szlązak, Ewelina Wiechnik

Projekt graficzny i skład:

KAVA design – Jacek Kawa

Wydawca:

© Muzeum Regionalne w Stalowej Woli

ISBN 978-83-61032-11-3

Program Współpracy Transgranicznej
Polska-Białoruś-Ukraina 2007-2013
jest współfinansowany
ze środków Unii Europejskiej

Wprowadzenie

Szkolenia w zakresie dobrej obsługi oraz edukacji dla osób niepełnosprawnych skierowane były do muzealników i edukatorów muzealnych Polski i Ukrainy. Miały za zadanie nie tylko edukować, ale także wskazywać nowe rozwiązania, pomagać tworzyć programy edukacyjne, zwiększyć wrażliwość, zrozumienie problemów i oczekiwań osób niepełnosprawnych. Szkolenia miały charakter warsztatowy z udziałem osób z dysfunkcjami.

Szkolenie z zakresu obsługi osób niesłyszących odbyło się 11-12 marca 2014 w Muzeum Regionalnym w Stalowej Woli. Poprowadziła je Serena Cant z Wielkiej Brytanii, osoba niesłysząca, szkoleniowiec specjalizujący się w wykładach w brytyjskim języku migowym (BSL) w muzeach i galeriach w Londynie. Wykłady przeprowadzili także prof. Kazimiera Krakowiak, pedagog specjalny oraz jej syn Łukasz, historyk sztuki – osoba niesłysząca.

Serena Cant opowiedziała m.in. kim są osoby niesłyszące i jak bardzo zróżnicowana jest to grupa. Wskazała na różne bariery i problemy, jakie spotykają osoby niesłyszące w muzeach, których często nie potrafią zrozumieć osoby słyszące. Uczestnicy zapoznali się z dobrymi praktykami m.in. z muzeów w Londynie. Serenę Cant wspierała lipspikerka Sara Scanlon.

Prof. Kazimiera Krakowiak wprowadziła uczestników w tajemnice świata ludzi z uszkodzeniami słuchu. W bardzo przystępny sposób omówiła rodzaje języka migowego oraz systemu fonogestów. Przytoczyła polskie statystyki, omówiła także zasady natężenia słuchu, jak słyszemy, jak słyszą osoby z uszkodzeniami słuchu i jak bardzo jest to zróżnicowane. Łukasz Krakowiak na swoim przykładzie mówił, jakie bariery spotyka osoba niesłysząca w sferze publicznej, np. na studiach.

W dniu praktycznych zajęć Serena Cant współpracowała przy pokazywaniu i omawianiu wystaw z osobami niesłyszącymi i słabosłyszącymi, które gościły na szkoleniu. Serena Cant jest autorką innowacyjnego programu edukacyjnego „Pomagając Muzeom Słuchać Ludzi Niesłyszących”.

Informacje o prelegentach:

Serena Cant

niezależny prelegent i szkoleniowiec specjalizujący się w wykładach w brytyjskim języku migowym (BSL) w muzeach i galeriach w Londynie, m.in.: w Dulwich Picture Gallery, Geffry Museum, National Gallery, Royal Academy of Arts, Tate Britain, Tate Modern, Victoria and Albert Museum, Wallace Collection. Prowadząca szkolenie i mentoring w ramach kursu Signing Art (Sztuka migania albo Miganie w sztuce), Tate Modern 2012. Autorka wielu publikacji z zakresu sztuki i udostępniania sztuki i kultury osobom niesłyszącym i słabosłyszącym.

Kazimiera Krakowiak

dr hab., wykłada w Katedrze Pedagogiki Specjalnej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Koncentruje się na zagadnieniu kształtowania mowy i rozwijania języka u dzieci z najgłębszymi uszkodzeniami słuchu. Jako pierwsza opracowała polską metodę fonogestów, wzorowaną na koncepcji Cued Speech R. O. Cornetta i „znakach ręczno-ustnych” Jana Siestrzyńskiego, która pomaga osobom z głębokim prelingwalnym uszkodzeniem słuchu biegle opanować język polski w mowie i piśmie.

Łukasz Krakowiak

ukończył historię sztuki oraz podyplomowe studia w zakresie surdopedagogiki w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, obecnie na studiach doktoranckich. Pracował m.in. w Państwowym Muzeum na Majdanku. Jest osobą niesłyszącą.

JAK ROZMAWIAĆ Z OSOBAMI NIESŁYSZĄCYMI I SŁABOSŁYSZĄCYMI?

wwJeśli mój rozmówca nie słyszy, to ja nie umiem mówić. Aby wyzwolić się z kalectwa, musimy nauczyć się rozmawiać. W pracy z osobami niesłyszającymi potrzebne są umiejętność usta i ręce, które potrafią wyrażać miłość i przekazywać prawdę.

1. Przede wszystkim nie bój się rozmowy z kimś, kto źle słyszy lub nie słyszy. Nie obawiaj się, że nie potrafisz porozumieć się z nim, że będziesz źle zrozumiany. Twoje przyjazne zachowanie, życzliwość, chęć rozmowy, spokój i wytrwałość mają nieocenioną wartość dla osoby niesłyszającej, która potrzebuje rozmów z innymi ludźmi tak samo jak każdy człowiek.
2. Stań lub usiądź w taki sposób, żeby osoba niesłyszająca mogła dokładnie z bliska widzieć Twoją twarz i ręce (twarz powinna być na wysokości twarzy rozmówcy, dobrze oświetlona, nie zasłonięta).
3. Uważnie i cierpliwie słuchaj tego, co mówi Twój rozmówca. Nie zrażaj się, jeśli nie od razu wszystko zrozumiesz. Możesz poprosić o powtórzenie. Po pewnym czasie na pewno uda Ci się zrozumieć więcej.
4. Nie zrażaj się napiętym wyrazem twarzy niesłyszającego rozmówcy. Zazwyczaj takie napięcie świadczy o niezwykle intensywnej koncentracji uwagi, a nie o wrogości lub innych negatywnych emocjach.
5. Mów w sposób naturalny: głośno, ale nie krzycząc; powoli, ale płynnie, nie dzieląc na sylaby, zachowując prawidłowy akcent oraz intonację.
6. Poruszaj ustami wyraźnie, ale bez nadmiernie szerokiego ich otwierania; nie stosuj przesadnie „wyrazistej” artykulacji, ponieważ to utrudnia czytanie z ust.
7. Na początku rozmowy jasno określ jej temat; nie zmieniaj tematu bez zapowiedzi (każdą zmianę tematu wyraźnie i jasno sygnalizuj).
8. Używaj pełnych zdań, ale nie nazbyt skomplikowanych i wyszukanych.
9. Jeśli Twój rozmówca czegoś nie zrozumie, powtórz tę samą myśl innymi słowami, starając się wyjaśnić jej sens (być może niektóre słowa nie są znane osobie niesłyszającej). Nie należy powtarzać wielokrotnie tych samych słów głośniej i wolniej.

10. Używając gestów pomocniczych, staraj się, aby były one jednoznaczne. Nie używaj zbyt wielu gestów (dla niesłyszących wszystkie gesty mają znaczenie, więc możesz być zrozumiany niezgodnie z Twoją intencją). Nie używaj gestów bez znaczenia.
11. Staraj się zachowywać wyrazisty i jednoznaczny wyraz twarzy, zgodny z treścią wypowiedzianych słów. Nie należy przesadnie „uprzejmie” uśmiechać się w czasie mówienia. „Sztuczny” uśmiech zniekształca artykulację i utrudnia czytanie z ust.
12. W celu ułatwienia wzajemnego rozumienia się możesz używać pisma. Pisz starannie, dbając o prawidłowy kształt liter. Używaj zdań pełnych, słów jednoznacznych. Słowa, których Twój rozmówca nie rozumie, wyjaśnij lub zastąp innymi.
13. Czytając pisemne wypowiedzi osoby niesłyszącej, nie zrażaj się błędami i usterkami językowymi i stylistycznymi. Pamiętaj, że człowiek, który nie słyszy od urodzenia, ma wielkie trudności w opanowaniu języka. Zamiast dezaprobować błędy, należy raczej podziwiać wysoki poziom władania językiem mimo tych trudności.
14. Traktuj każdego człowieka niesłyszącego z należnym mu szacunkiem; nie daj się zwieść popularnym stereotypom, deprecjonującym głuchych i przypisującym im różnorakie ograniczenia intelektualne i wady charakteru.

Warto wiedzieć, że:

1. Osoba niesłysząca ma ogromne trudności, gdy w rozmowie uczestniczą trzy lub więcej osób. Trudno jej zorientować się, kto w danym momencie mówi i skoncentrować uwagę na każdej kolejnej wypowiedzi. W takiej sytuacji należy zadbać o to, aby rozmówcy zabierali głos po kolei i za każdym razem sygnalizowali, gdy zaczynają mówić.
2. Niektórzy niesłyszący, zwłaszcza ci, którzy wychowali się w rodzinach i w szkołach razem z innymi niesłyszącymi, posługują się językiem migowym (w Polsce: klasycznym polskim językiem migowym, który jest naturalnym językiem tworzonym przez wspólnotę komunikacyjną niesłyszących). Opanowanie tego języka pozwala na swobodne komunikowanie się z tą grupą osób.
3. W szkołach specjalnych dla niesłyszących oraz w telewizyjnych programach dla nie-słyszących stosuje się specjalne sztuczne połączenie mowy ze znakami zapożyczonymi z języka migowego i alfabetem palcowym, czyli tzw. system językowo-migowy.
4. Najdogodniej jest prowadzić rozmowy z niesłyszącymi korzystając z fonogestów (systemu specjalnych gestów pomocniczych), które służą do wizualizacji mowy; zarówno osoba słysząca, jak i niesłysząca musi biegle opanować ten sposób mówienia.

Łukasz Krakowiak

AUTOPREZENTACJA

Mam na imię Łukasz. Nie słyszę prawdopodobnie od szóstego miesiąca życia. Bez aparatów słuchowych słyszę tylko bardzo głośne dźwięki, np. głos wielkiego dzwonu, bębna, klakson samochodu, szczekanie psa i bardzo głośny krzyk. Słyszę, a raczej chyba czuję infradźwięki i wibracje. Kiedy głośno gra orkiestra, to czuję uderzenia w klatce piersiowej i drzenie wszystkiego, czego dotykam.

Z aparatami słuchowymi słyszę trochę więcej. Wtedy nie czuję wibracji, ale bardzo dla mnie przyjemne dźwięki. Lubię nosić aparaty i słuchać różnych dźwięków. Gdy ktoś dzwoni do drzwi, to słyszę, że mój pies szczeka. Słyszę, gdy coś upadnie na podłogę. Na ulicy słyszę różne dźwięki i głosy. Niektórych dźwięków nie lubię, bo mi przeszkadzają. Wielu dźwięków nie znam.

W dzieciństwie lubiłem wyobrazać sobie dźwięki, których nie znałem. Kiedyś, gdy oglądałem film z Charlie Chaplinem, zapytałem mamę, jaki głos wydają pchły. Mama śmiała się i powiedziała, że ona też ich nie słyszy. Często pytam o dźwięki, które inni słyszą, a ja nie mogę usłyszeć. Wyobrażam sobie, że są choć trochę podobne do tych, które znam.

Gdy ktoś mówi, słyszę głos, ale nie mogę usłyszeć słów. Kiedy mówi ktoś obcy, szybko i niewyraźnie, to nic nie rozumiem i nie lubię słuchać. Moich przyjaciół i kolegów zawsze proszę, żeby mówili powoli i wyraźnie. Patrzę na usta i sporo rozumiem. Nie wszystko mogę zobaczyć, dlatego rozmowa ze słyszącymi to bardzo trudne dla mnie zadanie. Ale często rozmawiam. Bardzo lubię rozmawiać. Czasem pomagam sobie, pisząc ważne wyrazy i zdania na kartkach.

Zupełnie inaczej jest, gdy ktoś mówi z fonogestami. Z fonogestami widzę wszystkie słowa bardzo dokładnie. Słyszę głos, widzę usta i rękę, która pokazuje. Dokładnie wyobrażam sobie każdy wyraz. Nieważne, czy ktoś mówi szybko, czy powoli. Każde słowo można zobaczyć. Nawet bez aparatów można zrozumieć, jeśli ktoś mówi z fonogestami. Z aparatami jest lepiej, bo łatwiej zrozumieć różne zdania, np. pytania i odpowiedzi. Jeśli ktoś mówi z fonogestami, można dobrze rozumieć także patrząc z daleka, a nawet wtedy, gdy słabo widać usta. Bardzo lubię rozmawiać z ludźmi, którzy mówią z fonogestami. Z osobami, które pięknie mówią, mogę rozmawiać kilka godzin bez przerwy. Mam dużo szczęścia, bo znam wiele osób, które mówią z fonogestami. Kiedy byłem mały i nie umiałem mówić, moja mama uczyła mnie mówić z fonogestami.

Ona mówiła i pokazywała, a ja słuchałem, patrzyłem i rozumiałem. Sam mówiłem mało i nie pokazywałem. Dopiero potem zacząłem mówić z fonogestami. W przedszkolu moja wychowawczyni, uczyła dzieci niesłyszące mówić z fonogestami. Coraz więcej rozumiałem i mówiłem. Potem uczyłem się w Szkole Podstawowej dla Głuchych i Niedosłyszących w Lublinie. Wtedy wielu nauczycieli mówiło z fonogestami. Lekcje nie były trudne. Dzieci dużo rozumiały i uczyły się chętnie. Czasem, gdy uczył nas nauczyciel, który nie umiał fonogestów, były kłopoty i nieporozumienia. Na przerwach także rozmawialiśmy, mówiąc z fonogestami, ale tylko z kolegami i koleżankami z mojej klasy. Z uczniami z innych klas rozmawialiśmy w języku migowym.

Języka migowego nauczyłem się w dzieciństwie. Zacząłem się uczyć w przedszkolu. Mam przyjaciela, Rafała, którego rodzice i siostra także nie słyszą. On mnie uczył migać. Często przychodził do mnie do domu, a ja chodziłem do niego. Bardzo lubiłem uczyć się migać. Moi rodzice chcieli, żebym umiał migać i mówić. Myślę, że mieli rację. Dobrze jest umieć migać. Można mieć wielu niesłyszących przyjaciół. Z Rafałem i jego żoną przyjaźnimy się do dzisiaj.

Chętnie uczyłem się angielskiego. Moją nauczycielką była Pani Dr Ewa Domagała-Zyśk, która teraz jest znaną specjalistką w dziedzinie nauczania niesłyszących języka obcego. Uważam, że ludzie niesłyszący mogą uczyć się języków obcych. Nie muszą koniecznie pięknie mówić. Mogą mówić słabiej, ale dobrze czytać i pisać. Język angielski jest dla mnie łatwiejszy niż polski, bo można pisać poprawnie, chociaż nie zna się całej gramatyki. W języku polskim bardzo łatwo popełnić błąd.

Po skończeniu szkoły podstawowej uczyłem się w Prywatnym Liceum Ogólnokształcącym im Stanisława Wyspiańskiego w Lublinie. Jest to szkoła artystyczna o profilu plastycznym. Dla niesłyszącego nauka razem ze słyszącymi była trudna, ale nie tak bardzo jak myślałem na początku. W klasie pierwszej niektórzy koledzy trochę mi dokuczali. Byłem zaniepokojony, bo myślałem, że wszyscy umieją więcej niż ja, że jestem gorszy. Bardzo zdziwiłem się, kiedy okazało się, że mogę coś zrobić dobrze, czasem nawet lepiej niż inni, czasem więcej umiem, dokładniej pamiętam. Zobaczyłem, że nie jestem gorszy. Byłem zwykłym chłopakiem. Rysowałem, malowałem, robiłem prace graficzne tak samo, jak wszyscy.

Najtrudniejsze dla mnie było (i jest) to, że nie wszystko do mnie dociera w tym samym czasie, co do osób słyszących. Często nie wiem, o co chodzi i muszę korzystać z pomocy. Nauczyciele i koledzy wiedzieli o moich trudnościach i chętnie mi pomagali. Łatwiej mi uczyć się, gdy dostaję notatki do lekcji, albo teksty do czytania.

Po ukończeniu szkoły średniej ukończyłem też Studium Technik Graficznych w Lubelskiej Szkole Sztuki i Projektowania oraz studia magisterskie z historii sztuki na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II, a następnie podyplomowe studia z zakresu surdopedagogiki. Obecnie jestem doktorantem w Instytucie Pedagogiki KUL. Zamierzam napisać pracę doktorską o trudnościach przeżywanych przez ludzi niesłyszących. Badania zamierzam prowadzić w języku migowym, w mowie oralnej i z fonogestami.

Zawsze bardzo lubiłem oglądać dzieła wielkich artystów, zabytki i zbiory sztuki. Chętnie jeździłem na szkolne wycieczki do muzeów oraz na „objazdy” i praktyki muzealne w czasie studiów. Byłem szczęśliwy, gdy oglądałem „Monę Lizę” Leonarda da Vinci w Paryżu. Do tej pory udało mi się zwiedzić wiele słynnych muzeów europejskich. Byłem w Paryżu i na południu Francji, Berlinie, Wenecji, Rzymie, Asyżu, Wilnie, Trokach, Lwowie i – oczywiście – w większości muzeów polskich. Pracę magisterską napisałem na podstawie badań zbiorów muzeum w Kozłówce (pieców).

Na początku zwiedzanie wystaw muzealnych było dla mnie trudne. Niewiele korzystałem z pomocy przewodników. Przeżyłem wiele śmiesznych przygód i nieporozumień. Musiałem sam docierać do interesujących mnie wiadomości. Najbardziej pomocne było czytanie podręczników i oglądanie albumów. Korzystałem także z różnego rodzaju materiałów publikowanych przez muzea, programów, prospektów wystaw itp. W niektórych muzeach (np. we Lwowie) są dosyć wyczerpujące informacje o dziełach w języku angielskim. W czasie studiów jeździłem razem z koleżankami i kolegami z roku. Prawie wszyscy nauczyli się, chociaż trochę, rozmawiać ze mną. Dwie koleżanki umiały biegle mówić z fonogestami i to one zastępowały mi przewodnika, jeśli było to potrzebne.

POMAGAJĄC MUZEOM SŁUCHAĆ LUDZI NIESŁYSZĄCYCH

Niniejszy poradnik został napisany dla Muzeum Regionalnego w Stalowej Woli, jako uzupełnienie warsztatów zorganizowanych tam z 10 na 11 marca 2014 roku, wchodzących w skład projektu „Muzea bez barier” – Koalicja muzeów polskich i ukraińskich na rzecz profesjonalnej obsługi niepełnosprawnego zwiedzającego, Program Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2007-2013.

Identyfikuje on bariery, z którymi osoby niesłyszące i niedosłyszące spotykają się w środowisku muzealnym i naukowym; sugeruje jak je usunąć; przedstawia pozytywne przykłady w zakresie edukacji muzealnej dla stałych bywalców, głównie w Zjednoczonym Królestwie; sugeruje jak niesłyszący mogą stać się aktywnymi członkami grupy odbiorców, a także przewodnikami; szczegółowo analizuje proces szkolenia niesłyszących przewodników oraz ilustruje niektóre aspekty zastosowania języka migowego w świecie sztuki. W konkluzji omawia nowe perspektywy w historii sztuki, które uwzględniają potrzeby tych odbiorców.

Te same zasady można stosować względem nieruchomości zabytkowych, muzeów i galerii sztuki. Każdy ruch pociąga za sobą zalecenia dotyczące praktyki i przeglądów, dlatego też praca ta może w przyszłości służyć jako podręcznik.

Podręcznik ten zawiera rozważania dotyczące głównie edukacji niesłyszących osób dorosłych. Jednakże, zasady edukacji odnoszące się do dzieci niesłyszących, są w dużym stopniu podobne. W przyszłości zetkną się one z podobnymi kłopotami, jakie mają dziś dorośli z różnymi potrzebami komunikacyjnymi.

Działania edukacyjne skierowane do osób niesłyszących i niewidomych nie zostały szczegółowo przeanalizowane, gdyż stanowią one specjalistyczną dziedzinę, która wymaga osobnego opracowania. Jednakże, w uzasadnionych przypadkach przedstawiono kilka sugestii i wzięto pod uwagę ewentualną pracę z osobami niesłyszącymi i niewidomymi. Dzięki współpracy z organizacjami dla osób niesłyszących i niewidomych oraz z osobami indywidualnymi, a także dzięki wspólnym wysiłkom podczas specjalistycznych wydarzeń edukacyjnych zarówno dla niesłyszących jak i niewidomych zwiedzających, możliwe jest poprawienie jakości doświadczenia muzealnego w odczuciu niesłyszących oraz niewidomych zwiedzających.

Ten podręcznik zawiera rozważania dotyczące wydarzeń odbywających się na żywo w muzeum, przy wsparciu profesjonalistów w zakresie komunikacji (tłumacze języka migowego, lipspeakerzy, używający fonogestów). Można również wykorzystać inne formy wspierające komunikację, w zależności od potrzeb, np. mowa do tekstu lub stosowanie napisów.

Określenie zwiedzających

Streszczenie: w niniejszym rozdziale rozważa się powody, dla których warto poczynić wysiłki, aby osoby niesłyszące mogły odwiedzać muzeum lub jego stronę internetową oraz określić, kto stanowi kluczową grupę docelową zwiedzających.

1.1 Dlaczego włączać osoby niesłyszące do grona zwiedzających?

1.1.1

Na całym świecie **360 milionów** ludzi doświadczyło utraty słuchu, co stanowi w przybliżeniu **5%** światowej populacji¹. To rzesza ludzi, którzy z powodu swojej głuchoty i wynikających z niej barier komunikacyjnych, nie korzystają z wykładów w muzeach, nie mają dostępu do filmów i działań edukacyjnych, jak również pozbawieni są możliwości uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych.

1.1.2

Dla porównania, często cytowana statystyka w Zjednoczonym Królestwie wynosi **1 na 7** i obejmuje wszelkie rodzaje głuchoty i utraty słuchu².

1.1.3

Problemy ze słuchem mogą mieć charakter łagodny (niedosłyszenie) lub pogłębiony (słaby słuch lub brak słuchu). Niesłyszący zwiedzający mogą: używać języka migowego; mówić i czytać z ruchu ust; korzystać z urządzeń pomocniczych (aparaty słuchowe, implanty ślimakowe, systemy pętli indukcyjnej) lub z ich kombinacji, w zależności od wykształcenia, osobistych preferencji oraz identyfikacji z kulturą niesłyszących: nie zawsze zależy to od dotkliwości powodowanych utratą słuchu.

1.1.4

Niesłyszący zwiedzający mogą być młodzi lub starsi; mogą mieć wrodzoną lub nabytą wadę słuchu; wada nabyta może być wynikiem choroby lub wypadku w każdym wieku jak również pochodną procesu starzenia się. Światowa Organizacja Zdrowia sugeruje, iż liczba 60-latków i ludzi starszych na świecie proporcjonalnie rośnie. W 2000 roku stanowiła ona 11% populacji a w 2050 roku oczekuje się, że podwoi się do 22 % - albo prawie ¼ populacji na świecie. Oznaczać to będzie miliony ludzi więcej tracących słuch z powodu wieku³.

1.2 Określenie kluczowej grupy zwiedzających

1.2.1

Identyfikacja grup odwiedzających muzeum pozwoli odpowiednio dostosować usługi i zapewnić sukces w dotarciu do niesłyszących gości.

1 Źródło: Światowa Organizacja Zdrowia, 2012-13: Arkusz Nr 300, *Głuchota i Utrata Słuchu* <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs300/en/>

2 *Action on Hearing Loss (UK)*, dawniej *Royal National Institute for the Deaf*

3 Źródło: Światowa Organizacja Zdrowia (WHO), 2012: <http://www.who.int/ageing/about/facts/en/index.html>

1.2.2

O wiele bardziej pomocna jest identyfikacja grup zwiedzających przez ich kulturowe preferencje niż na podstawie dotkliwości, jakiej doświadczają z powodu osłabienia słuchu. Niektóre osoby pochodzące z rodzin głuchoniemych mogą doświadczać stosunkowo łagodnej formy utraty słuchu, ale wolą używać języka migowego, ponieważ są do tego przyzwyczajeni z powodów rodzinnych; inni, którzy są całkowicie niesłyszący, wolą porozumiewać się ustnie za pomocą języka mówionego i czytania z ust. Obydwie grupy wykazują cechy wspólne.

1.3 Główne kategorie niesłyszących zwiedzających

1.3.1

Użytkownicy języka migowego: w przeważającej mierze są to ludzie, którzy stracili słuch zanim nauczyli się mówić (niektórzy niesłyszący uczą się języka migowego później. Ci, którzy używają języka migowego, określają się raczej jako mniejszość kulturalna i językowa niż „niepełnosprawni”).

1.3.2

Dla tej grupy, czynności wykonywane za pomocą języka migowego są najważniejsze: mniejszą rolę odgrywa technologia wspomagająca w muzeum, np. systemy pętli indukcyjnych. Dla tej grupy największą barierą utrudniającą obcowanie z głównymi nurtami kultury jest bariera językowa. Jednakże, aktywne uczestnictwo w imprezach, z wykorzystaniem tekstu pisanego, jest także popularne (mowa do tekstu) i nie należy automatycznie zakładać, że użytkownicy języka migowego nie są zainteresowani językiem mówionym przy użyciu środka pisanego: napisy, streszczenia.

1.3.3

Użytkownicy języka mówionego: niektórzy mogą być sprawni w czytaniu z ust, inni mniej, jednakże wybierają oni język większości, aby komunikować się. Do tej grupy zaliczają się osoby z post-lingwaną i pre-lingwaną utratą słuchu lub którzy stracili słuch wskutek naturalnego procesu starzenia się.

1.3.4

Grupa ta woli uczestniczyć w imprezach masowych dostosowanych do ich potrzeb. Barierą dla nich nie jest język, ale fizyczna strona rozumienia. Urządzenia pomocnicze wspomagające słyszenie, staranne planowanie działań przy wykorzystaniu bardziej cichych momentów wydarzenia oraz cichszego środowiska jak również metody komunikacji opierające się na języku tak pisanym jak i mówionym, np. napisy i transkrypcja mowy na tekst, są zagadnieniami kluczowymi.

1.3.5

Niesłyszący stosujący język migowy oraz komunikację ustną: język migowy i fonogesty lub mowa i czytanie z ruchu warg. Członkowie tej grupy stoją na pograniczu różnych metod komunikacyjnych, potrafią korzystać z działań skierowanych zarówno do użytkowników języka migowego jak i do tych, którzy komunikują się ustnie, a także mogą korzystać z wydarzeń skierowanych do obu tych grup, np. przy dwóch metodach wspomagania komunikacji (tłumacze i lipspeakerzy). Ponadto uczestniczą oni w wydarzeniach organizowanych w języku migowym dla Anglików - Sign-Supported English (SSE) oraz w polskim Systemie Językowo-Migowym (SJM), które przyciągną zwiedzających, którzy chcą czytać zarówno z ruchu warg jak i korzystać z języka migowego (typowi użytkownicy języka migowego czujący się pewnie w języku większości lub osoby starsze uczące się lub znające język migowy).

1.3.6

Ta grupa jest w stanie przełączać się między metodami komunikacji, dostosowanymi do ich preferencji, są oni skłonni regularnie uczestniczyć w obydwu typach wydarzeń. Potrzeby tej grupy w Zjednoczonym Królestwie realizowano poprzez imprezy tłumaczone językiem migowym (SSE) lub przy wsparciu lipspeakera. Należy rozważyć potrzeby tej grupy i zorganizować okazjonalne imprezy, umożliwiające zastosowanie Systemu Językowo-Migowego i/lub fonogestów obok imprez, obsługiwanych systemem PJM lub przy pomocy lipspeakera.

1.3.7

Uszkodzenie dwóch zmysłów nie jest nowością – można wystąpić jako element naturalnego procesu starzenia się, gdzie zmysły tak wzroku jak i słuchu pogarszają się, lub też jako czynnik wrodzony, taki jak syndrom Ushera.

1.3.8

Potrzeby głuchoniewidomych zwiedzających różnią się w zależności od ich umiejętności komunikacyjnych i/lub pola widzenia. Mogą się one wahać od zwykłej potrzeby streszczenia, zapisanego dużą czcionką, aż do prośby, aby mogli stać na przeciwko przewodnika lub tłumacza (tak, aby byli oni w ich polu widzenia) czy też, potrzeby dodatkowego wsparcia komunikacyjnego. Dla grup niesłyszących i niewidomych indywidualne formy zwiedzania mogą być bardziej odpowiednie, chociaż lubią oni wdawać się w interakcje z innymi głuchoniemymi w muzeum. Należy antycypować, iż niektórzy niesłyszący z pewnym uszkodzeniem wzroku lub inną niesprawnością będą chcieli uczestniczyć w wydarzeniach muzealnych przeznaczonych dla gości niesłyszących.

1.4 Zalecenia:

1.4.1

W planowaniu zakresu pracy muzeum należy wziąć pod uwagę różnorodność grupy osób niesłyszących.

1.4.2

Najlepszą praktyką jest zorganizowanie zajęć edukacyjnych dla grup **1** i **2** oddzielnie, odpowiadając na ich różne potrzeby w paralelnych programach, tak aby obydwie grupy czuły się docenione i zauważone w środowisku muzealnym, podobnie jak grupa **3**. Potrzeby obydwu grup są omówione na podstawie oddzielnych wydarzeń o podobnym profilu, w studium przypadku w sekcji 4, na temat głównych muzeów w Londynie i podobnych w Paryżu i Nowym Jorku⁴.

1.4.3

Mogą państwo rozważyć też zorientowanie wydarzeń muzealnych na osoby starsze, poprzez udostępnienie systemu pętli indukcyjnej dla grup starszych lub emerytów. To uzasadni wydatki na takie systemy, aby mogły one być dostępne dla szerszej publiczności⁵.

1.4.4

Należy być przygotowanym na uczestnictwo w wydarzeniach muzealnych ludzi z uszkodzeniem dwóch zmysłów i odpowiednio się do nich dostosować: wydrukować 1 lub 2 kopie streszczeń zapisanych dużą czcionką, umożliwić gościom stanie z przodu grupy, itp.

4 Na przykład, Luwr w Paryżu oferuje wycieczki dla czytających z ust; Metropolitan Museum oraz MoMA, w Nowym Jorku oferują napisy do tekstów na żywo, a także urządzenia pomocnicze.

5 Zobacz: np. Metropolitan Museum of Art, Nowy Jork, dostęp do urządzeń pomocniczych jest możliwy, bez konieczności uczestnictwa w imprezie przeznaczonej dla niedosłyszących: <http://www.metmuseum.org/en/events/programs/programs-for-visitors-with-disabilities/visitors-with-hearing-loss>

Bariery dostępu

Streszczenie: ten rozdział opisuje społeczne, językowe i fizyczne bariery w dostępie do muzeów, z uwzględnieniem środowiska muzealnego w całości.

2.1 Jakie bariery napotykają osoby niesłyszące w dostępie do muzeów?

2.1.1

Podstawowe bariery dostępu dla ludzi niesłyszących to bariery **fizyczne, intelektualne i socjoekonomiczne**.

2.2 Bariery fizyczne i środowiskowe

Ogólna charakterystyka barier fizycznych

2.2.1

W środowisku muzealnym istnieją fizyczne utrudnienia, które są mniej oczywiste i trudniejsze do uświadomienia niż zapewnienie dostępu dla ludzi jeżdżących na wózkach oraz oświetlenia dla gości z upośledzeniem wzrokowym. Są to czynniki bardziej oczywiste dla tych, którzy nie cierpią z powodu tych ułomności.

2.2.2

Wpływa na to: projekt muzeum (budynek) jako całość, projekt poszczególnych ekspozycji (wystawa, konserwacja, selekcja eksponatów) oraz zagadnień dotyczących interpretacji (materiał audiowizualny).

2.2.3

Wpływ: Budynek, oświetlenie, środowisko akustyczne otoczenia, sposób wykorzystania materiału audiowizualnego w prezentacji indywidualnych zagadnień, trudnych w odbiorze dla gości niesłyszących i niedosłyszących. Różne zagadnienia, wpływy i rozwiązania są szczegółowo omówione poniżej.

Wizualna otoczka muzeum

2.2.4

Zagadnienie: Tradycyjny projekt muzeum: wykorzystanie tradycyjnych, wolnostojących, szklanych gablot do prezentacji eksponatów i wystaw może być kłopotliwe dla osób niesłyszących zwiedzających muzeum z przewodnikiem. Muzeum może być przepełnione obiektami, co uniemożliwi zwiedzanie go z przewodnikiem, szczególnie gdy używany jest język migowy.

2.2.5

Wpływ: Kłopotliwe może być oglądanie obiektu czy obserwacja przewodnika lub tłumacza, szczególnie wtedy, gdy gabloty ustawione są zbyt blisko siebie. Podobnie, korzystanie z języka migowego może być kłopotliwe w miejscach przepełnionych regałami i przedmiotami. Ludzie stojący z tyłu nie mogą dokładnie oglądać eksponatów, a odbicia w szkle mogą rozpraszać tych, którzy korzystają z języka migowego lub czytają z ust.

2.2.6

Rozwiązanie: Należy zastanowić się nad innymi sposobami oprowadzania osób niesłyszących po wystawie. Być może jako zamiennik zwiedzania muzeum z przewodnikiem można zaproponować rozmowę w auli lub wykład formalny poprzedzający wizytę w muzeum z mapą. Zarówno mapa jak i lista eksponatów mogą być wykorzystane w czasie wizyty indywidualnej.

Oświetlenie

2.2.7

Zagadnienie: oświetlenie, które jest zbyt ciemne lub zbyt jasne, może mieć wiele negatywnych wpływów.

2.2.8

Zbyt ciemno: Z powodów konserwatorskich wiele eksponatów, zarówno czasowych jak i stałych, jest celowo przechowywanych w przydymionym świetle, co może stanowić problem dla ludzi niesłyszących, bo nie widzą dobrze przewodnika lub tłumacza. Najbardziej dotyka to gości niesłyszących i niewidomych.

2.2.9

Zbyt jasno: Jasne lub ostre światło padające na obiekt sprawia, iż przewodnik jest niewidoczny. Proszę zauważyć, gdy mrużymy oczy na słońcu: nie widzimy. Z tego samego powodu ludzie niesłyszący nie potrafią czytać z ruchu ust lub obserwować języka migowego patrząc pod światło. Może to stanowić utrudnienie również dla osób z wadą wzroku.

2.2.10

Wpływ: Czasami oznacza to, że nie można omówić z osobami niesłyszącymi najważniejszych prac wystawy ze względu na zbyt jasne lub zbyt ciemne oświetlenie.

2.2.11

Rozwiązanie: Wniosek jest podobny jak dla punktu 2.2.6. Należy rozważyć inne miejsce w muzeum i przenieść tam eksponaty oraz przedmioty, po czym omówić je w formie wykładu.

2.2.12

Należy rozważyć, które z dzieł sztuki można zastąpić innymi, by mimo wszystko przedstawić kluczowe zagadnienia sztuki prezentowane przez zbyt słabo lub zbyt jasno oświetlone obiekty. Wszyscy przewodnicy, słyszący lub niesłyszący, a także profesjonalści wspierający komunikację (mówiący/ tłumacze języka migowego) powinni wcześniej obejść całą wystawę.

Akustyka w muzeum:

2.2.13

Zagadnienie: otoczenie i inni goście. Czasami projekt muzeum, szczególnie nowego obiektu lub części rozbudowanej, uwzględnia efekty echa lub wzmocnienia. Inaczej niż w aulach, akustyka jest rzadko rozważana w projekcie muzeum, co powoduje, że w okresie wzmożonych wizyt w muzeach obserwuje się tam duży hałas.

2.2.14

Wpływ: W czasie wzmożonych wizyt muzea mogą stać się bardzo głośnymi miejscami, szczególnie gdy są odwiedzane przez wycieczki szkolne. Znow, jest to bardziej zagadnienie dla gości niedosłyszących i czytających z ust, niż użytkowników języka migowego. Będzie to miało wpływ na grupę zwiedzających, którą stanowią osoby starsze lub niedosłyszące z powodu wieku.

2.2.15

Mimo tego, iż hałas mniej wpływa na niesłyszących gości posługujących się językiem migowym, hałas często oznacza przeludnienie, co uniemożliwia dobrą widoczność przewodnika i/lub obserwację wsparcia komunikacyjnego. W wymaganych miejscach – odbiorcy mają potrzebę swobodnej obserwacji rąk i ust. Należy wziąć pod uwagę tych, którzy cierpią z powodu uszkodzenia dwóch zmysłów i zmagają się z problemem hałasu, kiedy nie widzą zbyt dobrze.

2.2.16

Rozwiązanie: Należy rozważyć zaplanowanie działań, które są skierowane do wszystkich grup niesłyszących zwiedzających jak i ludzi starszych, w czasie gdy w muzeum jest ciszej ze względu na mniejszą liczbę zwiedzających i gdy nie odwiedzają go szkolne wycieczki. Dobrym rozwiązaniem byłoby nawiązanie współpracy ze szkołami i opracowanie planu, który nie koliduje z zajęciami uczniów w szkole.

2.2.17

Należy rozważyć zorganizowanie odwiedzin muzealnych poza głównymi godzinami pracy muzeum (przed lub po) jeśli przejściowo placówka może sobie na to pozwolić. Oczywiście, będzie to rzutować na budżet.

2.2.18

Zagadnienie: Ekspozyty: Czasami hałas dobiegający z innych wystaw może przeszkadzać, jak na przykład hałas mechaniczny wywoływany działającymi obiektami lub instalacje filmowe.

2.2.19

Wpływ: Dla całkowicie niesłyszących użytkowników języka migowego, którym mniej przeszkadza hałas to nie stanowi problemu, ale dla niedosłyszących lub tych, którzy wspomagają się aparatami słuchowymi i czytają z ust, otaczający ich hałas sprawia, iż rozumienie mowy jest wyjątkowo trudne. Aparaty słuchowe wzmacniają każdy dźwięk, dlatego też głośne dźwięki będą głośniejsze jak i rozproszone, a przez to mało komfortowe dla ucha.

2.2.20

Rozwiązanie: Należy rozważyć zaplanowanie trasy wycieczki tak, aby goście znaleźli się poza zasięgiem tych dźwięków. Przy planowaniu wszelkich rodzajów wycieczek dla osób niesłyszących i niedosłyszących, edukator muzealny powinien uczulić wszystkich wykładowców na te problemy. Przejściowo można zbagatelizować sprawę instalacji nagłośnieniowej będącej ostatecznym ratunkiem. Szczegółowo można się tym zająć w przypadku kolekcji sztuki współczesnej i nowoczesnej, która eksperymentalnie włącza materiały audio wizualne.

Bariery związane z materiałem audiowizualnym i tłumaczeniem:

2.2.21

Zagadnienie: filmy Filmy często stanowią część ekspozycji muzealnej. Są to filmy współczesne dla prezentowanych dzieł sztuki, filmy egzemplifikujące działanie przedmiotów naukowych, filmy z udziałem ekspertów omawiających dzieła sztuki, przedmioty lub artystę, jak również swoiste wprowadzenia dokonane przez samego artystę lub wykonawcę.

2.2.22

Zagadnienie: „Mikrotelefony” to słuchawki telefoniczne, w których można odsłuchać nagranie lub narrację. Najczęściej używa się ich do ilustracji historii społecznej i nie należy ich mylić z audioprzewodnikami, opisanymi poniżej. Urządzenia te stosowane są do przekazywania wspomnień historycznych drogą ustną (np. Wspomnienia weteranów II wojny światowej) lub starych nagrań, dzięki którym zachowały się dźwięki i języki już dzisiaj martwe (np. język Manx z wyspy Man).

2.2.23

Wpływ: Wszelkie grupy niesłyszących gości muzeum czują się wykluczone, jeśli nie mają dostępu do filmów lub innych materiałów udostępnianych w czasie zwiedzania. Czerpią mniej przyjemności z wizyty w muzeum niż inni zwiedzający, ponieważ nie mogą korzystać z pełnej gamy zgromadzonych tam materiałów.

2.2.24

Rozwiązanie: Stosowanie napisów powinno być obowiązkowe w filmach, dzięki czemu stają się one bardziej dostępne. Należy wspólnie z kustoszami muzeów opracować napisy przygotowane sposobami domowymi lub przy pomocy specjalistów. Należy rozważyć też opisywanie efektów dźwiękowych i muzyki, np. „muzyka klasyczna”, „posępna i smutna muzyka”, „elektroniczne ogłuszające dźwięki”, po to aby osoba niesłysząca mogła mieć szerszy ogląd filmu.

2.2.25

Kiedy film jest niemy (np. dawne kino) należy wspomnieć o tym na etykiecie po to, aby osoby głuchonieme zrozumiały, że nic nie tracą.

2.2.26

Opcją tańszą, jeśli chodzi o koszty, może być etykieta z transkrypcją umieszczona na ścianie obok, zapisana wygodną do odczytania czcionką.

2.2.27

W przypadku słuchawek, transkrypcje w formie etykiet albo łatwo dostępnych laminowanych arkuszy na półce obok lub poniżej telefonu można wykonać szybko i tanio.

2.2.28

Zagadnienie: Audioprzewodniki to urządzenia do odsłuchu z zestawem słuchawkowym podłączonym do odbiornika trzymanego w dłoni. Obecnie są one w powszechnym użyciu w celu umożliwienia indywidualnego zwiedzania galerii lub miejsc historycznych (zamki, pałace). Zwiedzający mogą albo słuchać

nagrania, albo uzyskać dostęp do informacji, które ich szczególnie interesują, poprzez wybranie odpowiedniego numeru. Są one często preferowane przez turystów z uszkodzeniem wzroku.

2.2.29

Wpływ: Podobnie jak filmy oraz telefony, audioprzewodniki nie są dostępne dla ludzi głuchoniemych każdego rodzaju. Czasami nakłada się na to fakt, że obsługa nie zdaje sobie sprawy z tego, czemu służą audioprzewodniki: indywidualni członkowie obsługi w poszczególnych miejscach uparcie twierdzą, że audioprzewodniki są dla ludzi niesłyszących, ponieważ w ich rozumieniu słowo „audio” oznacza słuchanie.

2.2.30

Rozwiązanie: Personel obsługujący salę powinien zdawać sobie sprawę z barier i co za tym idzie, zaproponować niesłyszącym gościom odpowiednie zamienniki zawierające przynajmniej transkrypcje.

2.2.31

Pełna transkrypcja to rozwiązanie o niskich kosztach. Skrypt i tak będzie potrzebny do powstania audioprzewodnika. Można go wykorzystać ponownie, jako transkrypt, przez co w całości stanie się on dostępniejszy i tańszy w użyciu. Laminowane kopie należy przechowywać w dogodnym miejscu, obsługa sali powinna być o nich poinformowana i wypożyczać je gościom na czas trwania wizyty w muzeum.

2.2.32

Niektóre muzea wykorzystują audioprzewodniki jako podstawę dla przewodników zapisanych i rozdawanych za darmo wraz z biletem wstępu. To podnosi nieco cenę za bilet, ale dzięki temu materiał jest dostępny w zamiennej formie, przez co niesłyszący zwiedzający nie czuje się „inny”⁶.

2.2.33

Obsługa nie powinna nalegać, aby goście korzystali z audioprzewodnika jeśli jest to dla nich niewskazane, nawet jeśli zawiera się w cenie lub jeśli jest obowiązkowe, ponieważ nie ma etykiet. To może prowadzić do zakłopotania i przygnębienia wśród niesłyszących gości muzeum oraz pozostawić negatywne wrażenie po wizycie.

2.2.34

Należy proponować odpowiednie zamienniki, takie jak wypożyczanie transkrypcji, rozdawanie bezpłatnych kopii dotyczących miejsca lub gratisowych przewodników po wystawie, po to aby zwiedzający miał rozeznanie w tym, co na wystawie może obejrzeć. Inaczej nie wie on, do czego nie ma dostępu⁷. Dzieci niesłyszące powinny mieć dostęp do przewodnika dostosowanego do ich grupy wiekowej.

2.2.35

Dodatkowo, niektóre audioprzewodniki mogą współpracować z systemem pętlowym, wspomagającym słuch u ludzi z łagodnym uszkodzeniem tego zmysłu. Obsługa powinna uważnie sprawdzać, które z audioprzewodników kupowanych przez muzeum nadają się do współpracy z systemem pętlowym. Producent powinien zaznaczyć na ulotce, czy urządzenie, które produkuje, nadaje się do takiej współpracy. Można obniżyć koszty przez zakup kilku audioprzewodników z systemem pętlowym lub też dokonywać zamówień sprzętowych wspólnie z innymi muzeami.

⁶ Jest to polityka National Gallery w Londynie.

⁷ Na przykład historyczne miejsca angielskiego dziedzictwa

2.2.36

Jeśli jest taka potrzeba, materiał z audioprzewodnika powinien być dostępny w języku migowym, co zwiększyłoby dostęp użytkowników tego języka do takich urządzeń. Jednakże jest to rozwiązanie drogie ze względu na koszty konserwacji i szybkie wychodzenie sprzętu z użycia⁸.

2.3 Bariery komunikacyjne:

2.3.1

Zagadnienie: Bariery komunikacyjne nie są tym samym, co **bariery językowe**, które dotyczą przede wszystkim użytkowników języka migowego. Oczywiście, bariera językowa stwarza dodatkowe problemy komunikacyjne (zobacz **2.6**, gdzie znajdziesz więcej informacji na temat bariery językowej). Zagadnienia związane z komunikacją to brak możliwości wchodzenia w interakcje z muzeum i jego pracownikami: kiedy trudność polega na uzyskaniu informacji dotyczących działania muzeum z powodu kłopotów z korzystaniem z telefonu, rozumienia pracowników muzeum lub gdy pracownicy muzeum źle odczytują potrzeby zwiedzających.

2.3.2

Zauważyliśmy już wpływ wiedzy pracowników muzeum na temat audioprzewodników w punkcie **2.2.28-36**, daje nam to pojęcie o barierach interakcyjnych w muzeum.

Obsługa sali, pracownicy recepcji, dozorczy

2.3.3

Zagadnienie: personel obsługujący salę może mieć trudności komunikacyjne z niesłyszącymi gośćmi muzeum, ponieważ mogą oni nie postrzegać się jako niesłyszący lub też nie znają języka migowego.

2.3.4

Wpływ: niesłyszącym gościom trudno jest pytać o ogólne informacje zaraz po przybyciu do muzeum lub prosić o wskazówki dotyczące określonego wydarzenia, ponieważ często nie rozumieją oni tego, co się do nich mówi, lub też sami nie wyrażają się w sposób zrozumiały.

2.3.5

Rozwiązanie: należy upewnić się, że personel obsługujący salę jest właściwie przeszkolony i ma świadomość potrzeb ludzi niesłyszących w muzeum, utrzymuje kontakt wzrokowy w czasie rozmowy z gośćmi, ma cierpliwość, gdy musi powtarzać swe wypowiedzi, potrafi zwracać uwagę na właściwą informację wizualną (np. mapy).

2.3.6

Należy upewnić się, iż cennik jest wyraźnie przedstawiony przy wejściu lub na tablicy ogłoszeń, szczególnie gdy proponowane są zniżki dla osób niepełnosprawnych. Należy o tym jasno informować i uprzedzać ich pytania dotyczące zniżek, jakie im przysługują. Pracownicy mają zatem jasną wiedzę na temat naliczania opłat, a osoba niesłysząca, którą trudno zrozumieć, może wskazać na odpowiednią zniżkę.

⁸ Na przykład galeria Tate Modern proponowała wycieczkę z użyciem „pilota” sterującego przewodnikiem, na temat kluczowych dzieł w Tate w BSL w 2000 r. Jednakże, teraz już się ona zdezaktualizowała i nie jest w ofercie programowej. (osobisty komentarz Marcus DickeyHorley, Tate Modern, styczeń 2014). SS, Wielka Brytania, Bristol, proponowała wycieczki z BSL od 2006 roku, ale rozpoznawanie technologii należy uaktualnić. (Atkinson, 2012a).

2.3.7

Oznakowanie takie jak mapy czy znaki informacyjne powinny być komunikatywne, łatwo dostrzegalne i dostępne. Stanowią one egzemplifikację tego, jak muzeum pomaga gościom z upośledzeniem wzroku i słuchu, dzięki czemu pracownicy muzeum mogą upraszczać słowne zalecenia.

2.3.8

W razie potrzeby, w dniu wydarzenia należy umieścić dodatkowe tymczasowe znaki informacyjne o charakterze przejściowym, wraz z krótką informacją skierowaną do obsługujących sale o spodziewanej wizycie niesłyszących w muzeum, gdzie należy ich kierować, aby ułatwić komunikację w tym dniu. Jeśli takich działań zabraknie lub będą one niejasne, a stosowna informacja nie dotrze do personelu obsługującego salę, niesłyszący goście muzeum narażeni będą na liczne, frustrujące i kłopotliwe dla nich sytuacje, co może zniechęcić do ponownego odwiedzenia muzeum.

Założenia

2.3.9

Zagadnienie: Muzea mogą dokonać błędnych założeń, przyjmując, że korzystanie z jednego sposobu komunikacji wystarczy: że zastosowanie system pętli indukcyjnej uczyni wydarzenie dostępnym dla ludzi niesłyszących lub też, że język migowy pozwoli dotrzeć do całego spektrum niesłyszących. Mogą też określić dane wydarzenie jako „dostosowane do niesłyszących”. Ludzie niesłyszący wymagają języka prostego i zrozumiałego.

2.3.10

Wpływ: Ludzie niesłyszący uczestniczą w wydarzeniu, które nie spełnia ich wymogów komunikacyjnych.

2.3.11

Rozwiązanie: Należy upewnić się, że metoda komunikowania się jest wyraźnie określona w materiałach reklamowych. Nie należy jedynie opisać wydarzenia jako: „odpowiednio dostosowane do niesłyszących”. Sugierowane określenia to: „Wydarzenie dla gości posługujących się językiem migowym prowadzone przez kustosa X i tłumaczone na język migowy przez Panią Y” lub „wydarzenie dla niedosłyszących prowadzone przez Panią Kustosz A, wspomagane przez lipspeakerkę Panią B”. Jeśli dostępna jest więcej niż jedna metoda komunikowania się, należy poinformować gości, czego mogą oczekiwać: należy ich poinformować, że dostępne są streszczenia, lub gdy możliwe są dwie formy wsparcia komunikacyjnego, należy zredagować odpowiednią notatkę typu: „Wykład w porze lunchu prowadzony przez Dr D, tłumaczony na język migowy przez Panią E, wspomaganą przez lipspeakerkę Panią F. Systemy pętli indukcyjnych jak i streszczenia są również dostępne”.

Reklama wydarzenia w mediach i na własnej stronie internetowej

2.3.12

Zagadnienie: Jak goście muzeum mogą dowiedzieć się o wydarzeniach dla nich przeznaczonych? Często wydarzenia opisywane są w sposób logiczny dla profesjonalistów, jednakże nie dla laików, szczególnie jeśli nie są oni częstymi bywalcami muzeum. Na przykład umieszczenie na liście wydarzeń proponowanych przez muzeum, wydarzenia dla ludzi niesłyszących na oznakowanej zakładce pod nagłówkiem **Edukacja**.

2.3.13

Wpływ: zestawienie listy wydarzeń przeznaczonych dla ludzi niesłyszących pod zakładką **Edukacja** może nie być najlepszym sposobem jego wyszukania. Nie jest to oczywiste dla nieprofesjonalistów, którzy mogą nie być świadomi tego, że edukacja muzealna wchodzi w skład kształcenia ustawicznego. Mogą być też niepewni tego, w jaki sposób szukać informacji o wydarzeniach przeznaczonych dla niesłyszących zwiedzających. Nie zawsze rozumieją oni, że są częścią szeroko rozumianej wspólnoty lub też, że działania skierowane do nich są postrzegane w tym charakterze.

2.3.14

Dlatego trudno jest szukać informacji o wydarzeniach muzealnych, gdy znajdujemy następujące zestawienie: **edukacja > zasięg > niesłyszący zwiedzający**.

2.3.15

Rozwiązanie: Łatwo jest znaleźć informację na stronie internetowej muzeum na temat wydarzenia za pomocą **słów kluczowych** wyszukiwarki, np. niesłyszący, język migowy, czytanie z warg, i jeśli to możliwe, opatrzyć je **znacznikami**.

2.3.16

Jak w punkcie **2.3.11**, należy jasno określić publiczność docelową i zdefiniować wsparcie komunikacyjne, jakie oferuje placówka.

2.3.17

Należy poczynić odpowiednie działania marketingowe w publikacjach i mediach lokalnych, dostępnych dla osób niesłyszących, aby poinformować ich o oferowanych usługach. Bazując na punkcie **2.3.16**, należy pamiętać o tym, iż niewłaściwą rzeczą jest reklama mówienia za pomocą ruchu ust lub podpisów w magazynach dla użytkowników języka migowego i wice versa. Należy розміścić informację w wielu lokalnych, regionalnych i krajowych sieciach związku niesłyszących za pomocą ulotek mailowych. Dodatkowo należy rozreklamować wydarzenie w głównym informatorze na temat aktualności muzealnych, w broszurach, a także na plakatach.

2.3.18

Rola marketingu jest tutaj nieoceniona. Jak niesłyszący mogą pojawić się w muzeum, skoro nie mogą się o nim dowiedzieć? Nic nie zniechęca bardziej do nowych programów niż fakt, że nie uczestniczą w nich niesłyszący lub, że jest ich niewielu, szczególnie gdy poniesiono pewne koszty na wsparcie komunikacyjne: może to zniechęcić muzeum lub galerię do tego, aby organizować nowe wydarzenia. **Jeśli placówka nie przeprowadzi tego w sposób efektywny, to powstaną bariery dla nich samych, jak i dla niesłyszącej publiczności.**

Kontakt z muzeum:

2.3.19

Zagadnienie: Jak ludzie niesłyszący kontaktują się z muzeum, gdy mają ogólne pytania lub chcą dokonać rezerwacji?

2.3.20

Wpływ: jeśli kontakt z muzeum jest tylko telefoniczny, to ludzie niesłyszący są pozbawieni możliwości kontaktu i mogą być zniechęceni do przyścia.

2.3.21

Rozwiązanie: Strona internetowa muzeum i drukowane materiały reklamowe powinny dostarczać informacji na temat kontaktu ludzi niesłyszących z muzeum w sposób „przyjazny niesłyszącym”, najlepiej za pomocą **e-mailu, SMS** i/lub **faxu**.

2.3.22

Osoba do spraw kontaktu ze zwiedzającymi powinna odpowiadać za niesłyszących gości muzeum (zwykły wyspecjalizowany edukator muzeum lub „urzędnik do spraw dostępu”).

2.3.23

Pełny zestaw szczegółowych informacji dotyczących wydarzeń muzealnych: gdzie odbywają się spotkania, z kim należy się kontaktować, jak znaleźć właściwe miejsce w muzeum, powinien być jasny i łatwo dostępny na stronie internetowej.

2.4 Bariery edukacyjne

2.4.1

Zagadnienie: Wiele osób niesłyszących, szczególnie tych, którzy stracili słuch zanim nauczyli się mówić, prowadziło historyczną walkę ze szkolnictwem na poziomie podstawowym i średnim oraz brakiem dostępu do szkolnictwa wyższego.

2.4.2

W dzisiejszych czasach panuje większa świadomość dotycząca potrzeb ludzi niesłyszących i ich potencjału. Dostęp do szkolnictwa wyższego jest szeroko rozpowszechniony, ale istnieją jeszcze takie pokolenia ludzi niesłyszących, którzy mieli ograniczony dostęp do edukacji lub też edukacja ta nie była dostosowana do ich potrzeb, bądź nie rozwijała ich potencjału. Zjawisko szkolnictwa wyższego dla osób niesłyszących pojawiło się w Europie zachodniej pod koniec XX wieku i trwa dalej⁹.

2.4.3

Kolejną barierą dla ludzi niesłyszących w starszym wieku może być obniżenie pewności siebie oraz poczucie braku kompetencji w posługiwaniu się językiem mówionym i pisany. Jest to efekt trudności związanych z edukacją formalną. Nie ogranicza się to jedynie do nauki za pomocą języka migowego, ale wiąże się także z niemożnością usłyszenia ważnych zasad gramatycznych w języku naturalnym¹⁰.

2.4.4

Nie należy tego mylić z inteligencją lub możliwościami intelektualnymi: edukacyjna spuścizna to raczej trudność w pozyskiwaniu informacji za pomocą języka mówionego. W ten sam sposób brak mowy lub preferencje do jej nieużywania, nie powinny być rozumiane jako indikator kompetencji w języku pisany.

⁹ Pierwszy niesłyszący student był słuchaczem Uniwersytetu Durham w latach 70. XX w. Co roku zwiększała się liczba niesłyszących studentów, absolwentów szkół dla niesłyszących jak również posiadających ogólne wykształcenie w latach 80., kiedy to autorka obecnej publikacji uczęszczała do Durham.

¹⁰ Na przykład, w j. angielskim rozróżnianie właściwych końcówek czasowników – czas przeszły –ed jest często niesłyszalne i nie da się tego pokazać ruchem ust.

2.4.5

Wpływ: Wykluczanie z działalności kulturalnej z powodów językowych i komunikacyjnych, a także zdobywanie wiedzy poza formalnymi ośrodkami kształcącymi, po zakończeniu nauki w szkole, college'u lub uniwersytecie, prowadzi do poczucia alienacji i wykluczenia.

2.4.6

Istnieje zapotrzebowanie na rozwój kształcenia ustawicznego, aby uzupełnić braki we wcześniejszej edukacji jak również uczestniczyć w życiu kulturalnym kraju.

2.4.7

Rozwiązanie: Zapewnienie działań skierowanych do różnych grup ludzi niesłyszących na wszystkich poziomach i z różnymi umiejętnościami (włączając dzieci niesłyszące oraz młodych ludzi w wieku szkolnym i uniwersyteckim). Muzea mają unikalną pozycję, aby zaspokajać apetyt na nauczanie ustawiczne ludzi niesłyszących.

2.5 Bariery ekonomiczne

2.5.1

Zagadnienie: Mniejszy dochód do dyspozycji. Ogólnie rzecz biorąc, jest bardziej prawdopodobne, że ludzie niepełnosprawni i niesłyszący są w gorszej sytuacji ekonomicznej niż ogół społeczeństwa, z wyższą stopą bezrobocia, szczególnie tam gdzie istnieją trudności komunikacyjne. Co więcej, głuchota związana z wiekiem jest powszechną cechą populacji emerytów, których dochód jest niższy.

2.5.2

Wpływ: dla tej grupy opłata za bilety wstępu i za działalność muzeum może być zbyt wysoka.

2.5.3

Rozwiązanie: Kiedy muzeum realizuje politykę obniżenia opłat za wstęp dla osób niepełnosprawnych, należy włączyć do tej grupy także ludzi niesłyszących i jasno o tym informować (zobacz: 2.3.6).

2.5.4

Działania nakierowane na gości niesłyszących powinny być bezpłatne lub ich koszt powinien być bardzo niski¹¹.

2.5.5

Audioprzewodniki: Jeśli polityka muzeum zezwala na to, aby dostęp do audioprzewodników był bezpłatny, to inne alternatywne urządzenia przeznaczone dla ludzi niesłyszących również powinny być bezpłatne. Dyskryminacją jest kazać niesłyszącym płacić za coś, czemu nie są winni.

11 Podejścia komparatywne w Wielkiej Brytanii, Francji i w USA, wskazują na różne normy kulturalne i różne oczekiwania. W Zjednoczonym Królestwie wstęp do głównych muzeów publicznych jest bezpłatny.

Wykłady w muzeach, wycieczki z przewodnikiem oraz inne imprezy (inne niż specjalistyczne) są generalnie bezpłatne, więc można przypuszczać, że imprezy dla niepełnosprawnych i ludzi niesłyszących też są bezpłatne, aby nie byli oni poszkodowani. To dotyczy głównych imprez, które są udostępniane (np. codzienna rozmowa w porze lunchu, tłumaczona raz w miesiącu za pomocą języka migowego, która ma miejsce w National Gallery w Londynie), a także specyficznych imprez przeznaczonych dla ludzi niesłyszących, jak te w Tate Modern i Wallace Collection. Od czasu do czasu instytucje prywatne, takie jak Royal Academy of Arts, mogą wprowadzić opłatę nominalną w wysokości 3 funtów, co i tak stanowi dobrą cenę, ponieważ opłata za wstęp na typową wystawę wynosi od 12 do 15 funtów.

W Musée d'Orsay w Paryżu wstęp do muzeum jest bezpłatny dla ludzi niepełnosprawnych, ale wycieczki z przewodnikiem są płatne. 5 euro to opłata za rozmowę lub wycieczkę przeznaczoną dla ludzi niesłyszących: to jest typowa opłata, i jest taka sama jak opłata za regularną wycieczkę z przewodnikiem.

W Metropolitan Museum of Art w Nowym Jorku imprezy przeznaczone dla niepełnosprawnej publiczności (włączając głuchoniemych) są bezpłatne, po uiszczeniu opłaty wstępnej (nie podlega redukcji w przypadku gości niepełnosprawnych).

2.5.6

Ponadto, jeśli audioprzewodniki dostępne są w wersji z pętlą indukcyjną, nie jest uczciwie kazać osobie niesłyszącej za to urządzenie płacić. Jeśli chodzi o bezpieczeństwo, to rozsądną rzeczą jest poprosić o zwrotny depozyt za urządzenie.

2.5.7

W podobny sposób dla niektórych osób, które w ogóle nie mają dostępu do audioprzewodnika, wypożyczenie transkrypcji powinno być gratis, lub też można zaoferować osobie niesłyszącej bezpłatną kopię przewodnika po wystawie.

2.5.8

Jeśli polityka muzeum przewiduje opłaty dla osób słyszących za wypożyczenie audioprzewodników, to zasadne jest, aby osoby niesłyszące ponosiły taką samą opłatę za pilota, dzięki któremu można mieć dostęp do materiału w języku migowym oraz do napisów. Wszyscy goście są wówczas traktowani jednakowo.

2.6 Bariery językowe:

Ta bariera dotyka głównie użytkowników języka migowego i jest inna niż bariery komunikacyjne opisane w **2.3**, chociaż często wzmaga wpływ tych barier.

2.6.1

Zagadnienie: Brak informacji i inicjatyw dostarczanych za pomocą języka migowego.

2.6.2

Wpływ: Dostęp do inicjatyw kulturalnych i koncepcji intelektualnych jest utrudniony przez to, iż informacja podawana jest w formie słownej i pisemnej. To sprawia, że ciężko jest znaleźć informację o wydarzeniach nakierowanych na użytkowników języka migowego, jako że informacja może być nie tylko zapisana, ale napisana przez profesjonalistów, którzy nie zdają sobie sprawy z barier dotyczących nawigacji informacji w zapisanych domenach (zobacz punkt **2.3.13**, aby uzyskać informacje o wpływie tych barier na strony internetowe).

2.6.3

Drugi, ale bardzo ważny wpływ leży w doborze profesjonalistów w zakresie wsparcia komunikacyjnego. Dotyczy to zarówno tłumaczy języka migowego jak i lipspeakerów. Lepiej skorzystać z pomocy profesjonalistów posiadających kompetencje w zakresie sztuki, takich którzy posiadają kwalifikacje lub widoczne zainteresowanie sztuką i mogą wykazać się ową kompetencją, przekazując specjalistyczną terminologię publiczności bez „obniżania poziomu” lub ograniczeń w zakresie treści¹². Tam, gdzie to nie jest możliwe, tłumacze języka migowego powinni dowieść swej kompetencji w podobnej domenie, jak tłumaczenia teatralne, które nie tylko stanowią pokrewny obszar kompetencji, ale również dają pewność siebie wymaganą w przemówieniach publicznych.

2.6.4

Rozwiązanie: zabezpieczenie inicjatyw za pomocą języka migowego i dokładnie określonej komunikacji na stronie internetowej muzeum, najlepiej za pomocą łatwych do zlokalizowania słów kluczy.

12 Callow, 2001, 7, str. 23-27, i obserwacja prowadzona przez autorkę przez ponad 22 lata.

2.6.5

Właściwy wybór odpowiednio wykwalifikowanych profesjonalistów do spraw wsparcia komunikacyjnego (tłumacze języka migowego, lipspeakerzy, praktyczni użytkownicy fonogestów).

2.6.6

Należy upewnić się, iż szczegóły dotyczące proponowanych wydarzeń, podane są w jasnej i niedwuznacznej formie pisemnej: to nie tylko zagadnienie komunikacyjne, ale i językowe.

2.7 Zalecenia do rozważenia podczas opracowywania programów dla osób niesłyszących

2.7.1

Należy rozważyć środowisko fizyczne jako główny czynnik wpływający na wydarzenia skierowane do ludzi niesłyszących: należy zidentyfikować bariery w budynku i na wystawach.

2.7.2

Należy z góry upewnić się, czy osoba niesłysząca odwiedzająca muzeum będzie w pełni zadowolona z wizyty, dzięki współpracy z kustoszami i projektantami wystawy. Wizyta ma małą wartość edukacyjną, jeśli jedynym jej dostępnym aspektem jest działanie edukacyjne. Działanie edukacyjne powinno być przyjemnym i dostarczającym ciekawych informacji uzupełnieniem wizyty w muzeum.

2.7.3

Należy upewnić się, iż personel obsługujący salę (pracownicy recepcji, dozorczy) jest odpowiednio przeszkolony w zakresie ludzi niesłyszących i potrafi dobrze się z nimi komunikować. W szczególności należy upewnić się, że otrzymują oni krótkie informacje na temat wizyty niesłyszących w muzeum w dniu, kiedy ma ona mieć miejsce.

2.7.4

Należy upewnić się, że znaki oraz tablice informacyjne są czytelne i umieszczone w widocznych miejscach, aby umożliwić ludziom niesłyszącym łatwe komunikowanie swoich wymagań oraz to, aby mogli oni niezależnie poruszać się po muzeum bez stresu związanego z komunikacją. Należy rozmieścić tymczasowe plakaty informujące osoby niesłyszące i niedosłyszące o wydarzeniach w muzeum.

2.7.5

Należy zastanowić się, w jaki sposób rozreklamować wydarzenia, zarówno na stronie internetowej muzeum jak i poza nią. Należy rozważyć zastosowanie języka migowego, wprowadzeń lub krótkich filmów z napisami, aby przywitać osoby niesłyszące na stronie internetowej muzeum – można to wysłać w formie klipów lub ulotek elektronicznych. Należy przekazać wszelkie szczegóły dotyczące wydarzeń w muzeum jasno i bezpośrednio.

Opracowanie programu edukacyjnego dla osób niesłyszących.

Streszczenie: W tym rozdziale zostaną omówione możliwości różnych wydarzeń dla osób niesłyszących, jak również plusy i minusy każdego z nich.

3.1 Jaki rodzaj wydarzeń można wprowadzić?

3.1.1

Najpierw należy zdecydować, czy interesują nas **oddzielne wydarzenia dla ludzi niesłyszących**, czy też wydarzenia **dostępne tak dla niesłyszących jak i słyszących zwiedzających**. Obydwie koncepcje mają swoje plusy i minusy. Na początku można rozważyć zastosowanie obydwu rozwiązań lub je mieszać w czasie trwania programu.

3.1.2

Należy od początku angażować grupy niesłyszących w proces planowania. Pomogą oni w identyfikacji potencjalnych problemów występujących w środowisku muzealnym, staną się potencjalną publicznością, a także pomogą ulepszyć program. (Zobacz sekcję 5, aby poznać więcej szczegółów na temat tego aspektu planowania).

3.2 Wydarzenia skierowane wyłącznie do niesłyszących zwiedzających

3.2.1

Wydarzenia skierowane wyłącznie do niesłyszących i niedosłyszących zwiedzających są popularne i obejmują prawdopodobnie większość wydarzeń organizowanych przez muzea w Zjednoczonym Królestwie.

3.2.2

Możliwe podejścia: pogadanki pod przewodnictwem niesłyszącego użytkownika języka migowego, pogadanki dla czytających z ruchu ust prowadzone przez niesłyszącego, rozmowy prowadzone przez słyszącego z tłumaczami języka migowego i lipspeakerami, napisy do wykładów formalnych na żywo, wycieczki z przewodnikiem poza głównymi godzinami pracy muzeum.

3.2.2.1

Czasami, możliwe jest poprowadzenie wykładu lub wycieczki przez słyszącego edukatora muzeum, znającego język migowy. Jeśli rzadkością jest, aby tłumacze języka migowego posiadali potrzebną wiedzę z zakresu sztuki (zobacz 2.6.3), to jest to także rzadka i nietypowa kombinacja umiejętności z punktu widzenia słyszących profesjonalistów w zakresie muzeum i wymaga nie tylko znajomości języka migowego, ale i znaków istotnych dla muzeum, galerii czy strony internetowej dla poszczególnych dyscyplin¹³.

¹³ Mimo tego, iż wielu urzędników w Wielkiej Brytanii odpowiedzialnych za organizację imprez grupowych posiada pewne umiejętności dotyczące języka migowego, tylko jeden taki urzędnik zna język migowy (BSL), aby prowadzić w nim rozmowy.

3.2.3

Plusy: łatwiej jest zrelaksować się ludziom niesłyszącym w środowisku, w którym każdy docenia wagę problemów związanych z komunikacją. Łatwiej jest widzieć i słyszeć, gdy wydarzenie odbywa się w ciszy. Dodatkową korzyścią jest to, że niesłyszący odbiorcy czują się w muzeum ważni i docenieni. Niesłyszący przewodnik jest wzorem, z którym mogą się utożsamiać.

3.2.4

Metoda przekazu jest zorientowana specjalnie na nich, a fizyczne, środowiskowe czy inne bariery będą brane pod uwagę w czasie opracowywania wydarzenia. Będą przewidziane pauzy, aby niesłyszący zwiedzający mógł dokładnie obejrzeć przedmiot lub dzieło sztuki, bez konieczności zerkania na mówiącego lub tłumacza.

3.2.5

Minusy: Ten program daje poczucie separacji, ludzie niesłyszący są „równi ale inni”. Może być kosztowny, chyba że muzeum stworzy budżet lub uzyska źródła finansowania dla dostępnych inicjatyw. Oddzielny program to dodatkowy wydatek, podczas gdy otwarcie muzeów poza godzinami wymaga dodatkowego personelu (tak edukatorów jak i ochrony).

3.2.6

Zalecenia: instalacja podwójnych programów dla użytkowników języka migowego i czytających z ruchu ust jest odpowiedzią na różne potrzeby tych grup. Można to osiągnąć przez wydarzenia paralelne (np. programowane w różne dni, ale dotyczących tych samych treści i spikerów) dla każdej z grup, lub wydarzenie dostępne dzięki tłumaczowi języka migowego i lipspeakerowi, jednakże to wymaga koordynacji i wcześniejszych prób. Koordynowanie tego, kto gdzie stoi, informowanie publiczności o tym, jaka jest jej rola i jakie są obowiązki każdej ze stron, jest sprawą kluczową.

3.3 Udostępnianie głównych programów dla niesłyszących:

3.3.1

Można udostępnić główne programy przez użycie wsparcia komunikacyjnego w czasie regularnych imprez, skorzystania z pomocy profesjonalistów do spraw komunikacji, stosowania napisów na żywo tam, gdzie to wskazane (np. w auli, na wystawie z tabletami).

3.3.2

Plusy: to podejście pozwala ludziom niesłyszącym cieszyć się tymi samymi imprezami, w których uczestniczą ich słyszący przyjaciele i rodzina. Kiedy ludzie niesłyszący mogą przewodniczyć takim imprezom, stają się pozytywnymi wzorami do naśladowania dla całej populacji.

3.3.3

Może to być łatwiejsze i mniej kosztowne, gdy udostępnimy te programy poprzez profesjonalistów do spraw komunikacji, ponieważ mają one wcześniej ustalone budżety, które łatwiej pomnożyć.

3.3.4

Łatwiej jest zaplanować dostępność na zasadach ogólnych poprzez wybór imprez, regularnie odbywających się w muzeum. Na przykład jeśli muzeum organizuje wykłady na temat sztuki w każdą sobotę w porze

lunchu, można zdecydować, że jedna sobotnia pogawędka w miesiącu będzie tłumaczona na język migowy lub mowy ust.

3.3.5

Napisy na żywo stają się coraz bardziej popularne, a technologia zezwala na korzystanie z tabletów na wystawach i wycieczkach pieszych i można je wykorzystać do udostępniania imprez głównego nurtu, jak również w czasie indywidualnych imprez dla ludzi niesłyszących¹⁴.

3.3.5

Minusy: Słyszący goście mogą nie rozumieć potrzeb gości niesłyszących, takich jak dobra widoczność mówiących na żywo.

Tego można uniknąć, jeśli ogłoszenie dotyczące imprezy zawierać będzie wzmiankę, iż jest ona dostępna przy wsparciu komunikacyjnym oraz prośbę, aby publiczność wykazała się zrozumieniem i pozwoliła ludziom niesłyszącym stanąć z przodu, tak by mogli czytać język migowy i/lub czytać z ruchu ust.

3.3.6

Słyszący wykładowcy wymagają szkoleń w zakresie akcentowania własnych wykładów, tak by stosować regularne pauzy, pozwalające tłumaczom, jeśli z ich wsparcia się korzysta, mówić do tekstu i pozwolić niesłyszącej publiczności dostrzegać dzieła sztuki i inne obiekty.

3.3.7

Którerekolwiek podejście jest przyjęte, nie należy obawiać się mieszania imprez i personelu, formalnych wykładów w auli (z napisami lub językiem migowym) wycieczki po wystawie z przewodnikiem, tłumaczami i napisami na żywo, działania takie jak imprezy artystyczne w muzeum, wydarzenia prowadzone przez słyszących i ludzi niesłyszących.

3.3.8

To czyni program świeżym i zróżnicowanym. Należy pamiętać o tym, że ludzie niesłyszący tak samo doceniają różnorodność jak inni.

3.3.9

Niesłyszący goście muzeum też chcą mieć dostęp do opinii ekspertów. Jeśli muzeum zatrudnia światowego eksperta w danej dziedzinie, należy upewnić się, że ludzie niesłyszący mogą też uczyć się od niego. Jakość jest sprawą kluczową dostępności intelektualnej.

3.4 Zalecenia dotyczące kroków jakie należy podjąć, aby imprezy dla niesłyszących były udane

Analiza rozmów zakończonych sukcesem z udziałem głuchoniemej publiczności:

3.4.1

Czy współpracowałeś z grupą oceniającą twój program w sposób holistyczny?

¹⁴ Stagertext, <http://www.stagertext.org/about-stagertext/live-speech-to-text-in-museums-and-galleries>

3.4.2

Czy impreza została właściwie zareklamowana i czy publiczność ma świadomość tego, jak będzie ona przeprowadzona, z uwzględnieniem metody komunikacyjnej?

3.4.3

Preferuje się wydarzenia edukacyjne skierowane zarówno do użytkowników języka migowego jak i niedosłyszących, którzy korzystają z ustnych metod komunikacji. Mogą one mieć charakter **symultaniczny**, jeśli przestrzeń i rodzaj imprezy upoważniają do tego (np. w auli lub w galerii o dużej przestrzeni, gdzie jest wystarczająca ilość miejsca dla profesjonalistów wspierających komunikację). Jednakże, w przypadku małych przestrzeni i tam, gdzie program ma charakter nieformalny, należy rozważyć inną formę wsparcia komunikacyjnego.

Porady i wskazówki dla słyszących wykładowców pracujących z niesłyszącą publicznością:

3.4.4

Którakolwiek metoda komunikacyjna została wybrana do obsługi wydarzenia, należy pamiętać o tym, że impreza będzie dłuższa niż wydarzenie o podobnym charakterze dla ludzi słyszących. Niesłysząca publiczność nie jest w stanie spoglądać jednocześnie na spikera (tłumacz języka migowego /lipspeaker/ tablet z mową do tekstu) i na przedmiot. Ludzie słyszący mogą słuchać i patrzeć jednocześnie, ludzie niesłyszący nie. Należy dać czas ludziom niesłyszącym, aby mogli zerkać na przedmiot, o którym jest mowa.

3.4.5

Należy być gotowym na prośby o powtórkę lub wytłumaczenie tego, co zostało powiedziane. Jeśli nie jesteśmy rozumiani, należy powtarzać te same informacje w różny sposób (to jest często łatwiejsze).

3.4.6

Należy utrzymywać kontakt wzrokowy z gośćmi muzeum, którzy są niesłyszący lub niedosłyszący. Nie należy korzystać z notatek lub patrzeć stale na jedną osobę. I tak owe zabiegi nie są mile widziane, jednak efekty wykluczenia potęgują się w przypadku niesłyszącej publiczności.

3.4.7

Kiedy ktoś zadaje pytanie, w dobrym tonie jest je powtórzyć, aby upewnić się, że każdy je zrozumiał, zanim padnie odpowiedź. Należy pamiętać, iż publiczność mogła nie widzieć i nie słyszeć pytania, więc należy je powtórzyć z korzyścią dla wszystkich.

3.4.8

Jeśli słyszący przewodnicy pracują z niedosłyszącą publicznością, wspomaganą przez sprzęt (system pętli indukcyjnej, itp.) pierwszeństwo mają przewodnicy mówiący w sposób wyraźny i odpowiednio poruszający ustami, aby jak najlepiej wspierać publiczność, nawet jeśli we współpracę zaangażowani są lipspeakerzy lub stosujący fonogesty. Niesłyszący często przestawiają się z czytania z ust jednej osoby na drugą: to mniej męczące.

Dotyczy imprez na żywo, kierowanych przez niesłyszących, niedosłyszących, indywidualnych lub zintegrowanych:

3.4.9

Należy zaproponować streszczenia, które uwydatniają słowa kluczowe (nazwiska artystów lub nazwy kierunków artystycznych oraz daty), które mogą być nieznane i trudne do odczytania metodą palcową, a także streścić problemy kluczowe. To rozwiązanie o niskich kosztach i łatwiej będzie niesłyszącej publiczności z nich skorzystać. Oczywiście, jest to mniejszy problem, gdy wykorzystuje się mowę do tekstu.

3.4.10

Jeśli wydarzenie jest imprezą głównego nurtu, należy dokonać wprowadzenia, powitać zarówno słyszących jak i niesłyszących gości oraz jasno sprecyzować to, czego mogą oczekiwać.

3.4.11

Ważne, jeśli tego dnia możemy skorzystać ze wsparcia pracownika odpowiedzialnego za organizację imprez grupowych. Należy mieć świadomość że wśród gości słyszących znajdują się tacy, którzy nie zdają sobie sprawy z tego, że osoby niesłyszące muszą widzieć przewodnika lub tłumacza. Mogą stać w nieodpowiednim miejscu lub wałęsać się między przewodnikiem a odbiorcami. Należy rozważyć zatrudnienie dodatkowego personelu, aby wyeliminować takie sytuacje.

3.4.11

Planowanie imprez na bieżąco. To sprawi, że publiczność łatwo zapamięta muzeum i wydarzenie oraz opowie o nim znajomym. Imprezy mogą odbywać się: raz w miesiącu; raz na kwartał; każdorazowo, gdy ma miejsce nowa wystawa. Można rozważyć imprezy naprzemienne dla niesłyszących i niedosłyszących ludzi: w jednym miesiącu pogadanka z tłumaczem języka migowego, w drugim - przy wsparciu czytającego z ust.

Studia przypadku najlepszej praktyki w Londynie

Streszczenie: Ten rozdział przedstawia kilka studiów przypadku dotyczących udanych imprez w muzeach, przeznaczonych dla ludzi niesłyszących, różnych pod względem charakteru i podejścia, a jednocześnie ostrzega przed tym, co może się nie udać, na podstawie przykładu z Rzymu. Mimo tego, iż podręcznik koncentruje się na muzeach w Londynie, ponieważ te są znane autorce, należy zauważyć, że udane projekty dla niesłyszących i niedosłyszących bywalców muzeów w Nowym Jorku i Paryżu wzorują się na podobnych modelach. Darmowe programy do pobrania są podane w bibliografii.

4.1 National Gallery

4.1.1

Galeria Narodowa (The National Gallery) najwcześniej wprowadziła wykłady z użyciem języka migowego (BSL), w połowie lat 90., pierwotnie jako imprezę dedykowaną wyłącznie gościom niesłyszącym, prowadzoną przez nieetatowego wykładowcę, wspomaganego przez tłumacza języka migowego i organizowaną w każdą pierwszą sobotę miesiąca.

4.1.2

Od 2005 roku, przynajmniej raz w miesiącu, Galeria realizuje program, który został włączony do kalendarza Galerii. Gospodarzem spotkania może być osoba niesłysząca, która jest znana we wspólnocie niesłyszących w Londynie¹⁵. Impreza może łączyć wydarzenia skierowane do gości niesłyszących z wydarzeniami ogólnodostępnymi.

4.1.3

Obie formy imprez mieszają i łączą różne podejścia, ponieważ różnorodność i jakość to zagadnienia kluczowe dla National Gallery.

4.1.4

Wydarzenia przeznaczone dla gości głuchoniemych: mogą odbywać się poza godzinami (to sprzyja dobrej widoczności na salę i minimalizuje hałas pochodzący od innych gości) i być prowadzone przez słyszącego kustosa, wspomaganego przez tłumacza języka migowego (SLI) lub głuchoniemego wykładowcę pracującego przy zastosowaniu języka migowego, wspólnie z lektorem SLI, tak aby niedosłyszący bywalcy mogli czytać z ruchu ust lub słuchać, korzystając z aparatów pętlowych, jednocześnie zezwalając na kontrolę jakości prowadzonych przez organizatorów imprezy, nie znających języka migowego. Niektóre wydarzenia mogą odbywać się przy wsparciu lipspeakerów.

4.1.5

Dostępność głównych imprez: National Gallery ma ustalony i zróżnicowany kalendarz dzienny, w każdym kwartale 1 lub więcej wykładów może prowadzić niesłyszący, przy wsparciu lektora dla słyszącej publiczności, pracownika Galerii znającego SLI, lub korzystającego z transkrypcji w mowie do tekstu (napisy na

¹⁵ Głuchoniemi gospodarze zostali zatrudnieni przez National Gallery, Royal Academy of Arts oraz przez Victoria and Albert Museum (V&A).

żywo). Ten ostatni sposób nadaje się szczególnie do wykładów formalnych, przez co zapewnia dostęp intelektualny¹⁶.

4.1.6

Te dotyczą głównych imprez, które przyciągają wymagającą publiczność o różnych potrzebach: dobrze wykształceni, słyszący bywalcy, którzy pojawiają się na wykładzie raz w tygodniu, goście weekendowi, którzy nie wiedzą zbyt wiele o sztuce, goście dla których pierwszym językiem nie jest angielski oraz stała, lojalna klientela niesłyszących, podobnie jak wielu niesłyszących turystów, którzy korzystają z innych języków migowych. To podejście zapewnia dostępność, jest popularne wśród gości i publiczności docelowej.

4.1.7

Wniosek: bardzo udany i popularny program, wsparty dużą wiedzą. Oczekuje się, że nieetadowi wykładowcy przestudiują dzieła sztuki w najmniejszych szczegółach i zechcą skorzystać z zasobów własnych Galerii jak również jej zbiorów malarskich.

4.2 Tate Modern i Tate Britain

4.2.1

Zanim otworzono galerię Tate Modern, Galeria Tate (na stronie internetowej nie widniała nazwa Tate Britain), była kolejną placówką, która realizowała programy dla niesłyszących gości, z przewodnikiem oraz tłumaczem w późnych latach 90., ale zawiesiła tę działalność aż do końca 2000 r.

4.2.2

Od początku, planując prace Galerii Tate Modern, otwartej w 2000 roku, uwzględniono to, aby była ona dostępna, oraz aby organizowano w niej stałe imprezy dla głuchoniemych gości, w godzinach późnowieczornych, w każdy „**pierwszy piątek miesiąca**”, jest to kontynuowane do chwili obecnej.

4.2.3

Jest bardzo popularna i wykorzystuje ogromną przestrzeń, pozwalającą gościć mnóstwo ludzi jednocześnie, ale prawie stała się ona ofiarą własnego sukcesu z tego powodu, że liczby gości w ostatnich latach były tak wysokie (liczby powyżej 100 to norma), iż problem dostępności stał się zagadnieniem samym w sobie, goście niejednokrotnie przepychają się, aby widzieć spikera. Jednocześnie, czytający z ruchu ust, mieli swoje własne wymagania.

4.2.4

Aby rozwiązać problem wykładów zbyt licznie odwiedzanych oraz kwestii dostępności dla czytających z ruchu ust, zdecydowano się podzielić publiczność, kierując się jej potrzebami. Wykłady wspomagane językiem migowym, odbywające się w każdy pierwszy piątek, są ciągle w programie, ale są powtarzane albo przez tego samego niesłyszącego spikera lub innego wykładowcę, wspomaganego przez lipspeakera, w **drugi piątek** każdego miesiąca.

¹⁶ Ta formuła została przyjęta również przez National Portrait Gallery w Londynie, która, przynajmniej raz w miesiącu, organizuje imprezę głównego nurtu, udostępnianą jako component programu nocnego w czwartki i piątki.

4.2.5

Jednocześnie, przez ostatnie 2 lub 3 lata, aby zapewnić galerii Tate Britain stałą rzeszę bywalców, zorganizowano podobne wykłady, kierowane przez niesłyszących, znających język migowy, w **trzeci** piątek miesiąca. Wszystkie odbywają się o tej samej godzinie, od 19 do 20¹⁷. Obecnie, goście są stosunkowo nieliczni w Tate Britain, około 20 do 25 osób, to nie jest wystarczająca liczba, która uzasadniałaby potrzebę zorganizowania oddzielnej imprezy z lipspeakerem.

4.2.6

Wniosek: tak jak w punkcie 4.1, wybór formatów daje gościom obraz **różnorodności**, bierze też pod uwagę potrzeby tych, którzy czytają z ruchu ust, a tworzą oni znaczną część niesłyszącej publiczności. Galeria Tate udowodniła swą elastyczność i innowacyjność w tym podejściu. Zapotrzebowanie na imprezy z udziałem lipspeakerów jest stosunkowo nowym zjawiskiem, ale rozwija się, za co galerii Tate należy się uznanie.

4.2.7

Opierając się na tym doświadczeniu, autorka rekomenduje, iż tam gdzie to możliwe, od początku należy wprowadzić oddzielne programy dla korzystających z języka migowego oraz czytających z ruchu ust¹⁸. Więcej na temat takiego programu, zobacz 4.4.

4.3 Wallace Collection

4.3.1

Kwartalny program Wallace Collection pod tytułem **Deaf Visions (Wizje Niesłyszących)**, był w całości prowadzony przez osoby niesłyszące, od 2005 roku, co dało mu zbiorową tożsamość¹⁹ ilustrującą to, że głusi są wzrokowo bardzo wrażliwi i potrafią interpretować sztukę idealnie.

4.3.2

Ma formę **wykładu**, wygłoszonego przez niesłyszącego przewodnika na konkretny temat jak również **twórczego warsztatu** prowadzonego przez innego niesłyszącego przewodnika, wykorzystującego zdolności artystyczne, aby stworzyć indywidualne dzieło sztuki lub dzieło wspólne oparte na jednym z dzieł sztuki ujętym w wykładzie, omawianego na wykładzie: czas trwania każdego z zajęć to w przybliżeniu 45 do 50 minut.

4.3.3

W zależności od tematu, warsztat może mieć miejsce jako pierwszy, jako wprowadzenie do bardziej formalnej części programu/wykładu lub może wystąpić po nim. Wydarzenie zaplanowano, aby trwało od godziny 15.30 do 17.30 lub 18.00. Muzeum zamykane jest dla publiczności o 17.00, tak więc przyjmując ostatni wariant, najpierw wykład, potem warsztat, zwykle możliwe byłoby zorganizowanie wycieczki po warsztatach, bez rozpraszania uwagi dodatkowym hałasem.

17 Jedna godzina to standardowy czas trwania wykładu lub wycieczki z przewodnikiem w Zjednoczonym Królestwie, dla każdego rodzaju publiczności, szczególnie dla ludzi niesłyszących, którzy tracą koncentrację po upływie tego czasu. Ta długość czasu pozwala szczególnie obejrzeć ograniczoną liczbę przedmiotów, a także odpowiedzieć na pytania, które niesłysząca publiczność chciałaby zadać. Dla kontrastu, autorka była obserwatorem wycieczki z LSF (Langue de Signes Française) w Musée d'Orsay w grudniu 2007 roku.

18 Sir John Soane's Museum, program roczny 2012-2013

19 The Royal Academy of Arts wprowadziła nazwę dla swego programu dla ludzi niesłyszących, **InterAct**; w rzeczywistości dysponuje ona kolekcją nazw dla różnych upośledzeń InMind dla gości z otępieniem, InTouch dla niewidomych, a wszystkie z nich korzystają z tych określeń, po to aby komunikować istotę adaptacji, jakich należało dokonać w przypadku każdej z grup. Ten wymowny sposób oznaczania jest przykładem dobrej praktyki, która przemawia do głównej publiczności i pokazuje to, czego może ona oczekiwać.

4.3.4

2 lub 2,5 godziny przeznaczają się na połączone imprezy, z krótką przerwą w międzyczasie (herbata i ciastka) co zwiększa poczucie integracji i pozwala odpocząć od koncentracji wymaganej w czasie rozumienia.

4.3.5

Publiczność uczestnicząca w tych imprezach nie jest liczna, od 6 do 20 osób, co umożliwia utrzymanie pełnego kontaktu wzrokowego i sprzyja integracji. Przewodnicy mogą używać języka migowego (BSL) z lektorem, SSE, lub mówić wspomagając się tłumaczem języka migowego.

4.3.6

Nie jest rzeczą niezwykłą dla ludzi głuchoniemych o różnych potrzebach komunikacyjnych oraz stylach, aby pracować wspólnie przy realizacji popołudniowych partii programu, z tym samym tłumaczem, wykonującym różne zadania, w zależności od kontekstu. Wszyscy członkowie publiczności mogą jednakowo oddawać się uczestnictwu w imprezie, nawet jeśli ich potrzeby komunikacyjne różnią się.

4.3.7

W przekroju, Kolekcja Wallace (the Wallace Collection) to instytucja, która przyciąga osoby starsze, dobrze wykształcone, które straciły słuch z wiekiem, a ostatni aspekt pracy nad gośćmi z uszkodzeniem słuchu będzie poświęcony tej grupie.

4.3.8

Wniosek: jest to dobrze oceniany program, który stał się wzorem dla kilku mniejszych instytucji, podobnej wielkości i budżecie²⁰. Jest on innowacyjny, wrażliwy na zmieniające się potrzeby swoich słuchaczy, stale rozwija się w oparciu o wysoki poziom badań i wiedzy pochodzącej od niesłyszących wykładowców, promuje integrowanie się różnych grup ludzi niesłyszących.

4.4 Sir John Soane's Museum

4.4.1

Sir John Soane's Museum jest nowym muzeum wśród tych, które udostępniają wykłady dla niesłyszących i niedosłyszących gości, pierwsze z nich miały miejsce dopiero w październiku 2012 roku. Muzeum ma pewne ograniczenia, przez co nie można go wykorzystać w niektórych przedsięwzięciach, a to ilustruje trudności związane z pracą w historycznych budynkach. Każdy pokój czy przestrzeń architektoniczna są małe i zatłoczone zabytkami, takimi jak fragmenty architektoniczne oraz rzeźby; po drugie, słabe oświetlenie z powodu architektury w niektórych pomieszczeniach oświetlanych szczególnie zimą za pomocą świecy; a po trzecie, wpływ innych gości, chcących uzyskać dostęp do tej samej przestrzeni, wszystko to utrudnia, ale nie uniemożliwia, zorganizowanie wycieczki z przewodnikiem dla niesłyszących gości, zapewniając odpowiednie oświetlenie dla użytkowników BSL i czytających z ruchu ust.

²⁰ W ślad za tym dwustronnym modelem poszła Geffrye Museum, w Londynie, w 2008 roku, a w 2012-13, model dwustronny został włączony do Sir John Soane's Museum, w Londynie, w swej nowej odsłonie. The National Gallery w Londynie także czasami korzysta z tego modelu, np. regularnie udostępniając dwie główne imprezy w języku migowym (BSL z tłumaczem, czy bezpośrednio BSL), raz lub dwa razy w roku. Te dwa wydarzenia to zwykle 30-minutowe o 13 oraz 10-minutowy wykład o 16. Daje to niesłyszącym gościom możliwość podziwiania grafik i udzielania się towarzysko w kawiarni, między spotkaniami, generując dochód dla National Gallery.

4.4.2

Rozwiązanie polega na tym, aby od samego początku, angażować niesłyszących wykładowców w planowanie imprez edukacyjnych i obejść te utrudnienia. Sala edukacyjna, jasna i dobrze oświetlona, oraz mała przytulna przestrzeń z dobrą widocznością jest wykorzystywana. Liczbę elementów, które można tam umieścić, należy zredukować do maksimum. Impreza może odbywać się wieczorem, w pierwszy wtorek każdego miesiąca.

4.4.3

Pierwsza część wydarzenia edukacyjnego zawsze zaczyna się pokazem slajdów, ukazującym dzieła sztuki związane z tematem wykładu (np. Soane's Grand Tour). Potem następuje indywidualne zwiedzanie muzeum, oglądanie aktualnych obiektów, co może być również traktowane jako przerwa między imprezami, potem goście wracają do sali edukacyjnej na warsztaty artystyczne, oddają się czynnościom twórczym i dyskusji w grupach.

4.4.4

To podejście jest unikalne, ponieważ dotyczy nie tylko niesłyszących przewodników każdej z imprez, ale również od początku uzasadnia konieczność pojawienia się tam użytkowników języka migowego i czytających z ruchu ust (bardziej niż wprowadzenie dodatkowych imprez dla czytających z ruchu ust lub korzystających z innej formy wsparcia, np. wykłady z napisami, tak jak w przypadku galerii Tate i National Gallery).

4.4.5

Ta sama impreza edukacyjna organizowana jest dwukrotnie, raz dla użytkowników BSL, a drugi raz dla czytających z ruchu warg, co pozwala dobrze wykorzystać zasoby muzeum oraz te, którymi dysponują głusi przewodnicy mieszkający poza Londynem.

4.4.6

Charakter muzeum jest unikalny przez to, że placówka korzysta z pomocy niesłyszących przewodników, którzy chcą pracować z obydwoma grupami (w żaden sposób nie jest to przypadek: czasami głusi przewodnicy z programu BSL w galerii Tate nie chcą pracować systemem mówienia za pomocą ruchu ust i odwrotnie). W skład zespołu obecnych przewodników wchodzi niesłyszący przewodnik czytający z ruchu warg, który pracuje z tłumaczem języka migowego dla grupy BSL, dwóch dwujęzycznych niesłyszących przewodników, którzy pracują bezpośrednio z dwoma grupami zwiedzających - BSL i czytających z ruchu warg, a także użytkownik BSL, który pracuje bezpośrednio z osobami posługującymi się tym językiem, jak również lipspeaker pracujący z grupą czytającą z ruchu warg.

4.4.7

Wniosek: Ten program jest już popularny. Nie dysponuje przestrzenią, przyciągającą liczne grupy gości, ale kolekcja muzealna, jaką dysponuje, jest gwarantem nieskończonej różnorodności na przyszłość.

4.5 Spacery i rozmowy dla czytających z ruchu ust

4.5.1

Program „Spacery i rozmowy dla czytających z ruchu ust” jest prowadzony przez prywatną osobę, która jest wykwalifikowaną i doświadczoną lipspeakerką, współpracującą z muzeami i galeriami w całym Londynie. Działa ona intensywnie w dziedzinie sztuki i dziedzictwa i dlatego dysponuje doświadczeniem pozwalają-

cym na asystowanie wykładowcom i przewodnikom w tego typu imprezach. Pracuje ona w kilku muzeach i galeriach wymienianych w powyższych przykładach.

4.5.2

Jej program, który ma miejsce około 3 razy w roku, skierowany jest do ludzi, którzy tracą słuch, ale którzy mają potrzebę utrzymania wcześniejszego zainteresowania dziedzictwem kulturalnym, do którego obecnie nie mają dostępu, za pośrednictwem ogólnych imprez, z powodu tego, iż nie nadążają ze zrozumieniem języka mówionego.

4.5.3

Impreza ma charakter spaceru wokół poszczególnych okolic Londynu, ze wskazaniem na ich znaczenie historyczne i architektoniczne, po którym następuje wizyta w muzeum lub w galerii, tam gdzie dana osoba spędza czas wolny: na przykład ostatni spacer w okolicy Albertopolis²¹ w South Kensington był połączony z wizytą w Victoria and Albert Museum. Podobnie jak w przypadku Wallace Collection, jest to istotnie dwustronna impreza, pozwalająca gościom niesłyszącym odpocząć od wydłużonej koncentracji w procesie komunikacji. Te spacerki wymagają dokładnego rozeznania dotyczącego nie tylko trasy, ale też odpowiednich miejsc, gdzie grupy ludzi niesłyszących mogą zatrzymać się bezpiecznie, taka by mieć dobrą widoczność na liderów spaceru, ponieważ muszą zatrzymać się po to, by czytać z ust przewodnika, tak więc nic nie może ich rozpraszać w czasie spaceru.

4.5.4

Ponieważ są to wycieczki prywatne, pobierana jest opłata w wysokości 5 funtów za spacer od każdej osoby, co jest generalnie porównywalne z opłatą za wycieczkę z przewodnikiem w Zjednoczonym Królestwie.

4.5.5

Wniosek: popularny i udany programem, który zyskuje uznanie z roku na rok, głównie dzięki niesłyszącym emerytom. Lipspeaker pomaga określać trasy zwiedzania miejsc historycznych i trasy dla grup ludzi niesłyszących, np. dla tych, którzy są użytkownikami języka migowego oraz gości niesłyszących i niewidomych jednocześnie.

4.6 Studium przypadku: podejście alternatywne w Rzymie: Galleria nazionale d'arte moderna(GNAM)²².

4.6.1

W galerii GNAM nie było imprez nastawionych na gości niesłyszących: zamiast tego galeria prezentowała stałą, interaktywną wystawę multimedialną, przeznaczoną dla gości z uszkodzeniem słuchu i wzroku, skupiając się na 4 kluczowych pracach umieszczonych w galerii.

4.6.2

Zasada multimedialnej i multisensorycznej dostępności jest dobra – wszyscy goście, bez względu na rodzaj niepełnosprawności, cieszą się tym wzbogaconym, zmysłowym doświadczeniem.

²¹ *Tak nazwano teren wokół Exhibition Road, South Kensington, gdzie znajdowały się liczne muzea i inne miejsca oraz instytucje związane z kulturą, pierwotnie zaplanowane przez Księcia Alberta, w następstwie Wielkiej Wystawy z roku 1851, zbierający liczne, wspaniałe style architektoniczne z epoki wiktoriańskiej.*

²² Oparte na własnych wizytach w Galleria nazionale d'arte moderna and Musei Capitolini (mniejsza wystawa tego samego rodzaju), Rzym, lipiec 2013

4.6.3

Wystawa multisensoryczna zawierała:

1. panele dotykowe, które miały reprodukować teksturę grafiki;
2. obrazy wytworzone metodą termoformingu, które reprodukowały temat grafiki;
3. etykiety opisane alfabetem Braille'a oraz literami wielkiego formatu;
4. małe panele wideo, które nie działały;
5. grube okrągłe podkładki, których znaczenie było niejasne, nic też nie wskazywało na to, po co one były oraz jak z nich korzystać.

4.6.4

Nic nie było podpisane, z wyszczególnieniem celu i chociaż wyświetlacze dotykowe dla ludzi niewidomych były rzeczą oczywistą, cel punktów 4 i 5 był niejasny. Element mający ułatwić dostępność, stał się niedostępny w momencie użycia!

4.6.5

Potem autorka zbadła wystawy. Nie były one zareklamowane na stronie internetowej muzeum, w końcu jednak udało się je zlokalizować. W ten sposób muzeum nie promuje swoich wystaw przystosowanych do gości niesłyszących i niewidomych, przez co raczej zmniejsza swoją dostępność jeszcze bardziej²³.

4.6.6

Panele wideo obróciły się, jak przewidziano, aby zaprezentować komentarz w języku migowym na temat wybranej pracy. Wtedy jednak, gdy nie pracowały, brakowało medialnego wsparcia dla języka migowego. Grube, okrągłe podkładki okazały się być podkładkami wibracyjnymi do wyczuwania muzyki. Dla gości niewidomych odpowiednia muzyka puszczana była za pomocą zestawu słuchawkowego, aby wywołać atmosferę przywołującą czasy, w których prace powstały. Goście głusi mogli wyczuć muzykę, ale nie mieli instrukcji, jak uruchomić sprzęt, nie wiedzieli też, że muzyka musiała być włączona, aby odczuli efekt jej działania.

4.6.7

Wniosek: Wrażenie, jakie sprawił ten program, to „kącik dla niepełnosprawnych osób”, gdzie różne potrzeby traktowane są tak samo, bez żadnego rozróżniania, co stanowi pozostałość przestarzałych poglądów, według których ludzie z jakąkolwiek niepełnosprawnością byli postrzegani w sposób ogólny jako „niepełnosprawni” – bardziej jako masa niż jednostki. Często traktowano ludzi niesłyszących jak „niewidocznych”, przypominało to także, niegdyś powszechne, umiejscawianie ludzi niepełnosprawnych poza zasięgiem wzroku, w specjalnych szkołach i instytucjach, bez względu na ich potrzeby. Motywacja okazała się w tym przypadku raczej wykluczająca, niż włączająca.

4.6.8

Gdyby panele interpretacyjne umieszczono w tym samym pokoju co dzieła, które opisują, zapewniłoby to o wiele pełniejsze doświadczenie. Niesłyszący, niewidomi i ogólnie zwiedzający podziwialiby dzieła wspólnie, co miałoby pozytywny skutek dla wszystkich.

²³ http://www.leonardavaccari.it/internal.asp?cat_id=55333&category_name=Le%20vie%20dell%20arte%20attraverso%20le%20emozioni

4.6.9

Mieliby również lepszą widoczność, nie tyle po, by lepiej korzystać ze sprzętu, ale także, by zauważyć awarię sprzętu i go naprawić.

4.6.10

Oczywistym celem było przygotowanie stałej wystawy, ale elementy bierne pokazały, że nie należy polegać na technologii. Technologia multimedialna psuje się lub jest przestarzała, tak więc jej zastosowanie w kontekście dostępności musi być dokładnie przeanalizowane.

4.7 Wnioski: Żaden z tych programów nie odniósłby sukcesu, gdyby nie liczne kryteria kluczowe:

4.7.1

Muzeum chciało zaangażować niesłyszących gości i praktykantów z dnia pierwszego i dostosować swe programy w świetle informacji zwrotnej, jaką placówka otrzymała od niesłyszących i niedosłyszących gości, niesłyszących przewodników oraz tłumaczy. To trwający proces, ponieważ programy rozwijają się w czasie: żaden nie ma charakteru statycznego.

4.7.2

Bardzo ważne jest, aby służyć przewodnika (zarówno słyszącego jak i niesłyszącego) oraz analizować informacje zwrotne od publiczności, na temat jakości interpretacji. Ważne jest też, aby analizować każdy problem związany z translacją lub interpretacją, wskazany przez publiczność.

4.7.3

W kolejności, należy podkreślić, że umożliwienie rozmów w języku migowym to nie jest wizytówka samego języka: jest to środek, za pomocą którego odbywa się nauka tematu. Od czasu do czasu można spotkać się z krytyką stylu niesłyszących prezenterów i tłumaczy, ale tak jak słyszący spikerzy mają swój sposób mówienia, podobnie jest z niesłyszącymi wykładowcami oraz tłumaczami²⁴.

Planuje się więcej imprez, publiczność coraz częściej narażona jest na rozmowy na różne tematy prowadzone przez różnych spikerów, sprawa stylu przestaje być aż tak ważna. Zagadnienia dotyczące niepoprawnych treści są ważniejsze, stanowią kompromis w stosunku do jakości informacji, które przekazują.

4.7.4

Regularny przegląd treści, zagadnień, programów i ocena personelu pozwoli na lepsze zaplanowanie imprezy, aby przyciągała ona więcej uczestników.

24 Ten fakt można interpretować jako proces typowy dla rozwijającej się publiczności, zaniknie on, gdy będzie coraz bardziej eksponowany.

Angażowanie niesłyszących w działalność muzeum

Streszczenie: W tym rozdziale zostaje omówione zaangażowanie społeczności osób niesłyszących w planowanie i organizowanie wydarzeń kulturalnych w Państwa muzeum.

5.1 Filozofia angażowania osób niesłyszących na wszystkich poziomach.

5.1.1

„Nic o nas bez nas” to slogan ruchów walczących o prawa osób niepełnosprawnych, który wyraża fundamentalne prawo osób niepełnosprawnych do decydowania o sobie, to znaczy do podejmowania decyzji i współudziału w podejmowaniu decyzji, co jest przeciwieństwem sytuacji, w której inni podejmują decyzje w imieniu osób niepełnosprawnych. W języku polskim fraza nic o nas bez nas ma także zabarwienie historyczne²⁵.

5.1.2

Decyzje powinny być podejmowane w porozumieniu z grupą docelową - decyzje podejmowane samodzielnie, bez udziału grupy docelowej, nie będą uwzględniać szczegółów, które mogą mieć kluczowe znaczenie dla sukcesu danego wydarzenia kulturalnego z udziałem tej właśnie grupy docelowej (por. 3.1.2). W praktyce oznacza to, że osoby niesłyszące biorą udział **od samego początku** w planowaniu i doskonaleniu działań edukacyjnych adresowanych do osób niesłyszących.

5.1.3

W idealnym świecie, główni pracownicy muzeum (edukatorzy, pracownicy, którzy mają kontakt ze zwiedzającymi) powinni, przed rozpoczęciem imprez adresowanych do osób niesłyszących, brać udział w szkoleniach uświadamiających. W praktyce nie zawsze jest to możliwe, ale takie szkolenie z pewnością powinno być podstawą każdego programu, po to, by pracownicy byli w stanie przyjąć niesłyszących zwiedzających w sposób kompleksowy.

5.2 Etap planowania

5.2.1

Przed przystąpieniem do planowania wydarzenia dla osób niesłyszących w swoim muzeum, należy nawiązać kontakt z organizacjami o zasięgu krajowym, lokalnym i regionalnym, zrzeszającymi osoby niesłyszące z różnym stopniem głuchoty. Te kontakty będą ważne na wszystkich etapach planowania.

5.2.2

Należy zaprosić przedstawicieli lokalnych i krajowych organizacji, reprezentujących ludzi niesłyszących i niesłyszących studentów z miejscowego uniwersytetu lub innej uczelni wyższej na spotkania grupy docelowej, by dokładnie określili, jakie wydarzenia powinny zostać zorganizowane w danym muzeum, galerii czy innym miejscu.

5.2.3

Należy nastawić się na zrozumienie od samego początku – ważna jest otwartość i chęć do słuchania.

²⁵ *Nihil novi nisi commune consensu*: Sejm, Radom, 1505

5.2.4

Już na samym początku należy przygotować wsparcie komunikacyjne dla różnych grup osób niesłyszących, a także zaferować je otwarcie i bez uprzedzeń. Zapraszając na spotkanie, warto poprosić publiczność, by wyraziła swoje potrzeby i kontaktowała się w tej sprawie. W ten sposób zauważone zostaną osoby, które mogą potrzebować pomocy w większym stopniu (np. głuchoniewidomi).

5.2.5

Możesz zaferować na przykład takie pola do zaznaczenia:

Język migowy/czytanie z ruchu warg/fonogesty

osoby zapisujące tekst mówiony/Inne, np. instrukcje dla głuchoniewidomych

Można również określić, jakiego rodzaju inne wsparcie będzie dostępne tego dnia, na przykład, że zostaną przygotowane konspekty i że dostępne będą (stałe lub przenośne) pętle indukcyjne.

5.2.6

Należy pamiętać, że jeśli oferuje się tylko jeden sposób komunikacji, można dotrzeć jedynie do części odbiorców niesłyszących i niedosłyszących. Aby uniknąć nieporozumień, należy jasno określić, co jest oferowane, aby wsparcie spełniało wymagania widzów (por. 2.3.9 i 2.6.6).

5.2.7

Pierwsze wydarzenie może odbyć się na zasadzie „inauguracji” lub sesji wprowadzającej, polegającej na krótkim zwiedzaniu muzeum z przewodnikiem (30-45 minut) w grupie dyskusyjnej. W ten sposób można będzie zachęcić ludzi do przyścia i angażowania się w budowanie zainteresowania tym miejscem.

5.2.8

Mając na uwadze opisane powyżej bariery (pkt.2), należy wybrać w muzeum miejsca odpowiednie dla działań edukacyjnych i dyskusyjnych. Dobrze oświetlone, kameralne miejsca są najlepsze.

5.2.9

Każde muzeum, galeria itp są wyjątkowe i inne. Są usytuowane w innym miejscu, mają inne dziedzictwo i kulturę. Tak więc każdy program będzie nieco inny.

5.2.10

Należy zachęcać do dyskusji dotyczących kluczowych kwestii:

1. Zapytaj publiczność, czy zauważyła w muzeum jakiegokolwiek bariery dostępu, które powinny zostać zlikwidowane;
2. Jakiego rodzaju programu chcą zwiedzający?
3. Czy chcą brać udział w wydarzeniach adresowanych do wszystkich, czy w oddzielnych wydarzeniach, adresowanych wyłącznie do nich?

5.3 Etap wdrożeniowy

5.3.1

Jeśli wydaje ci się to odpowiednie dla twojego muzeum, rozważ zaangażowanie niesłyszącego wolontariusza, który będzie pełnił rolę gospodarza, przynajmniej na inauguracji wydarzenia - kogoś, kto jest znany

w środowisku i może zaprezentować wydarzenie i osobę mówiącą. Pomoże to nawiązać relację między muzeum a publicznością.

5.3.2

Taki niesłyszący gospodarz może też być źródłem obiektywnej informacji zwrotnej dotyczącej samej rozmowy (jakość i treść rozmów i ich interpretacja) oraz informacji dotyczącej odczuć publiczności.

5.3.4

Poproś o informacje zwrotne od odbiorców. Na zakończenie każdego wydarzenia dobrze jest użyć prostego kwestionariusza, który w jasnym i jednoznacznym języku umożliwi publiczności wystawienie opinii. Użyj wyników tego kwestionariusza, aby opracować swoją własną analizę, i przekaz ją wszystkim możliwym osobom zainteresowanym: mówcy (niesłyszącemu lub słyszącemu), działowi komunikacji i edukacji. Pozwoli to na lepsze zaplanowanie i poprawę jakości wydarzeń w przyszłości.

5.3.5

Tam, gdzie to możliwe, zaangażuj niesłyszących przewodników. Muzea, które dostrzegają korzyści płynące z korzystania z niesłyszących przewodników, wiele zyskują. Kwestia niesłyszących przewodników została omówiona bardziej szczegółowo w rozdziale 6, jako że jest ona kluczowym elementem nowych i skutecznych programów. Rozważ zaangażowanie niesłyszących w różnych rolach, na przykład do pracy nad elementami, które zamieścisz na stronie internetowej muzeum. Klipy mogą być niezwykle użyteczne nie jako reklama, ale również jako część szkolenia dla niesłyszących przewodników.

5.4 Zalecenia

5.4.1

Oceń swoje strategie po zakończeniu pierwszego wydarzenia. Co było dobrze? Co mogło być lepiej?

5.4.2

Oceń rozreklamowanie wydarzenia – czy wydarzenie było wystarczająco rozreklamowane? Kto się pojawił?

5.4.3

Odpowiedz w sposób pozytywny na informację zwrotną od publiczności i zastosuj uzyskane informacje na etapie planowania.

5.4.4

Zorganizuj spotkania wszystkich uczestników po projekcie, aby zidentyfikować problemy, które są specyficzne dla twojego muzeum, oraz zagadnienia bardziej ogólne, dotyczące dostępu. W ten sposób każdy będzie miał możliwość udziału w podejmowaniu do decyzji.

5.4.5

Uważnie słuchaj opinii, która może wskazywać na niską jakość interpretacji, takiej, która jest niewspółmierna do tematu albo takiej, która wynika z braku przyznania odbiorcom pełni intelektualnego dostępu.

Szkolenie osób niesłyszących na przewodników muzeum

Streszczenie: W niniejszym rozdziale podjęta zostaje kwestia roli niesłyszących przewodników i alternatywne sposoby znajdowania i szkolenia takich osób.

6.1 Usuwanie kolejnych barier poprzez zaangażowanie niesłyszących w charakterze przewodników.

6.1.1

Taką barierą jest pośrednictwo osoby trzeciej. Nawet tam, gdzie angażuje się słyszącego przewodnika i doskonałego tłumacza języka migowego lub lipspeakera, nie jest to w stanie zastąpić osobistej relacji między mówcą i uczestnikiem wykładu.

6.1.2

Udział niesłyszącego przewodnika, czy to posługującego się językiem migowym, czy to osoby niedosłyszącej, ma zaletę polegającą na dwukierunkowej empatii. Niesłyszący przewodnik jest w stanie wczuć się i przewidzieć problemy z językiem i problemy komunikacyjne z publicznością i staje się dla publiczności wzorem do naśladowania.

6.1.3

Jest wiele rzeczy, które należy uwzględnić podczas szkolenia osób niesłyszących na przewodników muzeum. Przede wszystkim należy jednak uwzględnić, że osoba to powinna być, w miarę możliwości, odpowiednio wykwalifikowana, tj. posiadać kwalifikacje podobne do osób zatrudnionych w sektorze edukacji muzealnej.

6.1.4

Edukacja muzealna w Wielkiej Brytanii jest podejmowana przez kuratorów specjalizujących się w danej dyscyplinie historii sztuki (częściej dla dorosłych odbiorców) i innych specjalistów, którzy mają kwalifikacje pedagogiczne (szczególnie dla dzieci). Większość muzeów zatrudnia profesjonalnych wykładowców i zaufanych freelancerów, którzy mogą pracować w wielu różnych galeriach, specjalizować się w warsztatach artystycznych, wycieczkach w językach obcych, lub być przewodnikami wycieczek dla szczególnych grup odbiorców.

6.1.5

Większość niesłyszących przewodników to freelancerzy pracujący w wielu różnych galeriach i związani w kilkoma różnymi miejscami pracy. Jest to model typowy zarówno w Wielkiej Brytanii i Francji.

6.1.6

W praktyce może być trudno znaleźć i utrzymać wystarczającą liczbę osób niesłyszących i niedosłyszących, które zarówno posiadają odpowiednie kwalifikacje i są wystarczająco entuzjastycznie nastawione, by podjąć tę pracę.

6.1.7

Tak więc nawet w programach realizowanych od dawna, odsetek niesłyszących i niedosłyszących wykładowców pozostaje niewielki w stosunku do liczby programów skierowanych obecnie do osób niesłyszących. Edukacja muzealna to bardzo specjalistyczna dyscyplina, która w naturalny sposób przyciąga niewielki odsetek populacji. A znalezienie mniejszości w mniejszości jest nie lada wyzwaniem.

6.1.8

Nawet osoby niesłyszące, które są profesjonalistami w muzeum, a jest ich wiele, mogą nie czuć się komfortowo podczas dużych imprez edukacyjnych skierowanych dla osób niesłyszących. Nie ma jednego czynnika, a żaden niesłyszący członek personelu nie powinien czuć się zmuszony do brania udziału w jakimkolwiek projekcie, o ile nie czuje się na to gotowy i tylko dlatego, że jest osobą niesłyszącą. Mogą istnieć bariery widoczne tylko dla tych osób (por. 2.3, 2.4 i 2.6). Być może mają oni inne zainteresowania, np. interesują się badaniami, a nie czują się pewnie podczas wystąpień publicznych, czy to z powodu bycia osobą niesłyszącą, czy ze względu na swój typ osobowości, lub dlatego, że nie przebywają w towarzystwie z innymi osobami niesłyszącymi lub niedosłyszącymi, albo dlatego, że brak im konkretnych umiejętności językowych i komunikacyjnych.

6.1.9

Opracowując programy, można dotrzeć do takich niesłyszących specjalistów z dziedziny edukacji muzealnej, którzy są zainteresowani tego typu projektami, a także mają motywację i umiejętności niezbędne do udziału w programach szkoleniowych prowadzonych przez osoby niesłyszące i mogłyby prowadzić tego typu działania w przyszłości. Reklamę tego typu szkoleń można zamieścić profesjonalnych biuletynach i czasopismach, a także w publikacjach poświęconych osobom niesłyszącym.

6.1.10

Najważniejsze jest to, aby rozpocząć program: model prowadzony przez osoby niesłyszące lub angażowanie niesłyszących wykładowców można wdrożyć później. Jeśli nie masz do swojej dyspozycji niesłyszących przewodników, nie martw się: nie pozwól, by to powstrzymało twoje muzeum od wdrożenia programu dla osób niesłyszących i niedosłyszących. Z czasem znajdziesz niesłyszących przewodników.

6.1.11

Może się okazać, że z twojej publiczności wyłoni się jakiś niesłyszący przewodnik. Tak stało się w czasie ostatniego szkolenia w Wielkiej Brytanii (*Signing Art*, 2012).

6.2 Sugestie rekrutacyjne odnośnie niesłyszących przewodników:

6.2.1

Podstawowe kwalifikacje powinny być takie same, jak dla słyszących przewodników, tj. kwalifikacje z odpowiedniej dyscypliny, takiej jak: archeologia, wzornictwo, historia lub historia sztuki i /lub kwalifikacje nauczycielskie²⁶.

26 Callow, 2001, 6.1, str. 19

6.2.2

Pamiętając o istniejących barierach kształcenia, osoby mające podobne kwalifikacje powinny także zostać dopuszczone do szkolenia, lub, jak sugeruje pkt. 6.4.7, wybrane spośród entuzjastycznych członków publiczności. Taki model grupy został omówiony w pkt. 6.10.

6.2.3

W celu znalezienia odpowiednich kandydatów zamieść reklamę w prasie skierowanej do osób niesłyszących i w organizacjach artystycznych zrzeszających osoby niepełnosprawne i niesłyszące.

6.3 Metodologie ich kształcenia:

6.3.1

Indywidualne wycieczki ze skryptem przygotowane przez muzeum. Niektóre muzea prowadzą wykłady ze skryptem i wycieczki z przewodnikami zatrudnionymi specjalnie, by wygłosić te wykłady. Oznacza to, że każdy może wygłosić taki wykład ze skryptem dla danego tematu, pod warunkiem, że został odpowiednio przeszkolony, a niesłyszący przewodnicy mogą nauczyć się tych samych treści, co przewodnicy słyszący (oraz mogą być przeszkoleni razem z nimi przy odpowiednim wsparciu komunikacyjnym). Szkolenie będzie obejmować nauczanie tego konkretnego skryptu lub grupy skryptów.

6.3.2

Zalety: metoda ta pozwala różnym niesłyszącym osobom, które niekoniecznie mają odpowiednią specjalizację, a które nadają się do tej roli, wygłaszać wykłady w muzeum na tej samej zasadzie co ich słyszący koledzy, którzy także niekoniecznie będą mieli klasycznie muzealne doświadczenie zawodowe.

6.3.3

Można to ponawiać przy każdym temacie, dla którego muzeum posiada standardowe skrypty.

6.3.4

Jest to najtańsza metoda angażująca niesłyszących wykładowców na zasadzie równości z ich słyszącymi kolegami, którym będzie dostarczony ten sam skrypt o tym samym standardzie.

6.3.5

Metoda ta dobrze sprawdza się w przypadku muzeów **opierających się na faktach**, takich jak Muzeum Nauki w Londynie, a także w przypadku **miejsc historycznych**, które prezentują fakty historyczne lub rekonstrukcje zdarzeń zgodnie ze skryptem, np. organizacja Historic Royal Palaces w Londynie.

6.3.6

Jest to również doskonała metoda dla zwiedzających dzieci i młodzieży, którą można regularnie ponawiać w okresie wakacji lub dla grup szkolnych.

6.3.7

Metoda ta jest odpowiednia również dla mniejszych muzeów, które mają małe kolekcje lub ograniczone możliwości, oraz umożliwia ona niesłyszącym przewodnikom ponowienie standardowych wycieczek po muzeum dla przeciętnego zwiedzającego, ale w komfortowym środowisku skierowanym do osób niesłyszących.

6.3.8

W przypadku instytucji naukowych większy nacisk może być kładziony na trzymanie się skryptu niż na swobodę interpretacji, jednakże inne instytucje dysponujące mniejszymi zbiorami mogą zachęcać niesłyszącego przewodnika do podawania dodatkowych informacji i interpretacji²⁷.

6.3.9

Może posłużyć jako podstawa dla utalentowanych niesłyszących przewodników do dalszego szkolenia na późniejszym etapie.

6.3.10

Wady: Szkolenie musi budować zaufanie podczas odpowiadania na pytania odbiorców i nie powinno ograniczać się tylko do skryptu. Niesłyszący odbiorcy wykazują wysoką świadomość wizualną i wymagają od przewodnika podania wielu szczegółów odnośnie bardzo małych elementów wizualnych. Ponadto, mając na uwadze bariery edukacyjne, mogą poprosić o dodatkowe informacje, aby sprecyzować poruszone kwestie (patrz 2.4).

6.3.11

W podobny sposób szkolenia ad hoc mogą mieć również ograniczony zakres z regularnie powtarzającymi się tematami, które niekoniecznie będą budowały długotrwałą lojalność zwiedzających.

6.3.12

Może być to pracochłonne i wymagać zdobywania wiedzy temat po temacie bez wsparcia dla dalszego rozwoju.

6.3.13

Rozwiązanie takie nie nadaje się w przypadku środowiska podatnego na interpretację, takiego jak galerie sztuki, gdzie wymaga się nie tylko podania faktów, ale także posiadania szczególnej znajomości tematu i omówienia teorii artystycznych.

6.3.14

Szkolenie wewnętrzne: Muzea rozpoczynające lub kontynuujące serię wykładów prowadzonych przez osoby niesłyszące mogą oferować zindywidualizowany program szkolenia. Będzie to wymagać oddzielnej linii rozwoju i jest zazwyczaj oferowane po ustaleniu programów, po to by łatwo przedstawić zapotrzebowanie na programy prowadzone przez niesłyszących przewodników i uzasadnić koszty. Może się to opierać na wcześniejszych doświadczeniach i oferowanych wycieczkach ze skryptem.

6.3.15

Przykładami takiego szkolenia były programy, w których dana instytucja stała się ważnym ośrodkiem eksperckim dla takich szkoleń. Było ich stosunkowo niewiele: 3-letni program Luwru w latach 90. XX wieku mający na celu szkolenie niesłyszących przewodników oprowadzających po wielu muzeach

²⁷ Na przykład w Geffrye Museum w Londynie, muzeum przytułków dla ubogich, które prezentuje zmiany w otoczeniu domowym od XVI wieku do dnia dzisiejszego. Na wykładzie o domu z lat 30 XX wieku, autorka włączyła swoje doświadczenia z dorastania w takim domu, który wciąż zachował oryginalne cechy.

miejskich i narodowych oraz miejscach związanych z dziedzictwem kulturowym w Paryżu²⁸ oraz cztery programy oferowane w galerii Tate w pierwszej dekadzie XXI wieku (*ArtSigns* 2001, 2003, 2005 oraz *Signing Art*, 2012).

6.3.16

Program Luwru oraz *ArtSigns* 2005 oferowały zajęcia akademickie z historii sztuki, a także kursy mistrzowskie z metodologii nauczania czerpanej od słyszających wykładowców²⁹. *ArtSigns* 2005 był najdłuższym ze wszystkich trzech programów *ArtSigns*, opierał się na bardziej ograniczonych doświadczeniach programu *ArtSigns* 2001 i 2003. Program z 2005 roku składał się z 6-miesięcznego cyklu cotygodniowych warsztatów.

6.3.17

ArtSigns 2005 był prowadzony wspólnie z uczelnią City Literary Institute w Londynie (City Lit), który specjalizuje się w dalszej edukacji dla niesłyszących studentów oraz z Shape Arts - organizacją wspierającą rozwój sztuki dla osób niesłyszących i niepełnosprawnych. Program ten zakończył się uzyskaniem kwalifikacji w nauczaniu przez dorosłych słuchaczy³⁰ i obejmował głównie nauczanie prowadzone przez niesłyszących wykładowców w City Lit, jak również ustalił wykładowców sztuki w Tate.

6.3.18

Pamiętając o barierach gospodarczych (patrz 2.5) kurs ten był wspierany finansowo przez trzy instytucje partnerskie po to, by studenci mogli wziąć w nim udział za darmo.

6.3.19

Zalety: Takie kursy zapewniają, że niesłyszący wykładowcy otrzymają te same możliwości szkolenia jak ich słyszący koledzy, w formie, która im najbardziej odpowiada, oraz obejmują także konkretne wymagania prowadzenia wykładów i oprowadzania osób niesłyszących. Programy takie przełamują bariery dostępności poprzez umożliwienie niesłyszącym wykładowcom przejścia profesjonalnego szkolenia przy odpowiednim wsparciu komunikacyjnym.

6.3.20

Wady: Takie kursy są bardzo drogie i wymagają wsparcia finansowego, zwłaszcza tam, gdzie istnieją bariery ekonomiczne. Powtórzenie ich wymaga znacznego nakładu finansowego i organizacyjnego, podczas gdy poziom utrzymania w zawodzie przewodników niesłyszących nie jest szczególnie wysoki w stosunku do nakładów finansowych. Niemniej jednak programy te usuwają bariery intelektualne poprzez zapewnienie wysokiej jakości szkolenia w kontekście właściwym dla niesłyszących przewodników.

6.3.21

Aby przezwyciężyć te problemy, muzeum Tate wprowadziło krótki kurs składający się z czterech intensywnych warsztatów, mający na celu pozyskanie większej liczby osób niesłyszących do pracy w tym zawodzie: *Signing Art* (2012). Poprzez korzystanie z pomocy finansowej organizacji Skills Funding Agency (Agencji Finansowania Umiejętności) te cztery warsztaty skupiły się na umiejętnościach akademickich i badawczych,

28 Derycke, 1994; Réunion des musées nationaux, Musées de la ville de Paris; Centre des monuments nationaux (dawniej Caisse nationale des monuments historiques)

29 Autorka niniejszej publikacji ukończyła program *ArtSigns* 2005. Mimo że była osobą praktykującą, uznała program za przydatny do ciągłego rozwoju zawodowego i zdobywania akredytacji.

30 City and Guilds Further Education Teaching 7407

ogólnych umiejętnościach dydaktycznych, umiejętnościach nauczania w BSL oraz pracy w muzeach. Za wyjątkiem ostatniej umiejętności, były one nauczane przez wykwalifikowane osoby, a nauczanie obejmowało także sesje mentorskie mające na celu uzupełnienie kursu.

6.3.22

Kurs został nagrany w języku migowym oraz z napisami, po to aby uczniowie mogli wrócić później do materiałów szkoleniowych oraz po to by inne instytucje mogły wykorzystać go jako podstawę dla podobnych kursów.

6.4 Sugestie innych możliwych rozwiązań:

6.4.1

Istnieje opcja, że kiedy jedno muzeum rozpoczyna prowadzenie szkoleń, inne muzea i miejsca dziedzictwa kulturowego mogą przyłączyć się do tego muzeum oraz stworzyć stowarzyszenie oferujące różnorodne szkolenia i dzielić się kosztami finansowymi, a tym samym zwiększyć szanse na przyciągnięcie zewnętrznego finansowania z organów zawodowych, krajowych lub międzynarodowych.

6.4.2

W Londynie, zarówno w Tate jak i w innych miejscach, kontynuuje się wspieranie rozwoju zawodowego pracowników muzeum, niesłyszących przewodników i specjalistów wspierających komunikację (Patrz także 6.11).

6.4.3

Model współpracy może również sprawdzić się w organizowaniu wydarzeń przez miejsca z pokrewnymi zbiorami mających na celu zaoferowania wysokiej jakości imprez, które przedstawią nowe perspektywy dla niesłyszących odbiorców.

6.4.4

Poszczególne instytucje mogą oferować stypendia dla niesłyszących studentów, finansujące szkolenia lub studia wraz z ich słyszącymi kolegami. Jedną z takich instytucji była organizacja Historic Royal Palaces w Londynie, która stanowi doskonały przykład przełamywania barier finansowych, edukacyjnych i gospodarczych w celu zapewnienia dodatkowego szkolenia dla niesłyszącego przewodnika, który z powodzeniem ukończył program *Signing Art* 2012 w galerii Tate. Wziął on udział w dofinansowanym szkoleniu wraz ze słyszącymi osobami i uzyskał kwalifikacje przewodnika krajowego³¹.

6.4.5

Metoda ta może być odpowiednia do uzyskiwania wysokich standardów jakości oraz zapewnienia możliwości pracy w sektorze dla osób niesłyszących, jednakże wymagane jest także specjalne szkolenie dotyczące pracy z niesłyszącymi odbiorcami, którego uzyskanie może nie być możliwe tą metodą.

31 Poziom 2 przewodnictwa, Institute of Tourist Guiding, poziom pierwszy, który kończy się Poziomem 4 przewodnictwa i Niebieską Odznaką zawodowego przewodnika. Patrz: <http://www.itg.org.uk/guide-to-guiding/level-2.aspx> - więcej szczegółów tej kwalifikacji

6.5 Zalecenia dotyczące zatrudniania osób niesłyszących w charakterze przewodników:

6.5.1

Odbiorcy: Należy uważnie zastanowić się nad swoimi celami i odbiorcami docelowymi. Należy rozważyć dopasowanie niesłyszącego wykładowcy do odbiorców oraz zastanowić się, czy potrzebne jest dodatkowe wsparcie komunikacji dla wykładowcy lub odbiorców.

6.5.2

W idealnym wypadku, osoby niesłyszące będą chciały przełamać bariery komunikacyjne pomiędzy różnymi grupami osób niesłyszących i będą skłonne pracować, by to osiągnąć. W praktyce, mogą oni woleć pracować z określoną grupą (użytkownicy języka migowego *lub* osoby niedosłyszące i ogłuchłe) i należy szanować taki wybór.

6.5.3

Osobami, które najlepiej nadają się do pracy z obiema grupami odbiorców, będą osoby niesłyszące, które czują, że mają coś wspólnego z obiema grupami.

6.5.4

Streszczenia: Należy zachęcać niesłyszących wykładowców do tworzenia streszczeń, jak zasugerowano w 3.4.9 i/lub pełnych skryptów. W Wielkiej Brytanii jest to standard w przypadku wydarzeń na żywo, które nie są opatrzone napisami oraz spełnia to cztery podstawowe funkcje, które są kluczowe dla dostępności i dobrych doświadczeń:

1. Oczywiście jest, że należy dokładnie nauczyć się skryptu wykładowcy - mówcy, zarówno słyszący jak i niesłyszący, nie powinni posiłkować się notatkami, gdyż nie mogą trzymać notatek w rękach podczas migania lub trzymania mikrofonu bądź innego urządzenia wspomagającego, ani nie powinni przerywać kontaktu wzrokowego z odbiorcami.
2. Pozwala to muzeum na kontrolowanie jakości zawartości intelektualnej.
3. Jest to materiał przygotowawczy dla specjalistów wspierających komunikację (język migowy / cued speech (fonogesty) / lipspeakerzy)

Staje się inną formą dostępu dla zwiedzających poprzez udostępnienie mowy w formie pisemnej.

Zagadnienia językowe w języku migowym w zakresie historii sztuki.

7.1 Tło historyczne:

7.1.1

Język migowy ma bogatą i długą historię, która nadal ewoluuje, w miarę jak coraz więcej niesłyszących ludzi ma dostęp do wyższego wykształcenia i może wybierać takie ścieżki kariery, które dotąd były dla nich niedostępne. To z kolei powoduje nieustanną ewolucję języka migowego.

7.1.2

Działania na obszarze kulturowym podejmowane w języku migowym przyczyniają się do jego ewolucji.

7.1.3

W czasie ostatnich 20 lat w muzeach w Wielkiej Brytanii na stałe zagościli tłumacze języka migowego, przyczyniając się do powstania nowych znaków w BSL [brytyjskim języku migowym], które, będąc używanymi regularnie w kontekście muzealnym, stały się powszechnie akceptowane. Mimo to, niektóre pojęcia, takie jak na przykład **Impresjonizm** nie mają standardowego znaku.

7.1.4

Zapewnienie działań edukacyjnych w muzeach w innych miejscach przyczyni się do powiększenia natywnego słownika języka migowego w każdym kraju; ten rozwój powinno się skrupulatnie rejestrować i uzasadniać językowo, by stworzyć łatwo dostępne źródło dla pracujących w innych muzeach.

7.1.5

Przemyślenie tych kwestii jest ważne nie tylko ze względu na rozwój języka migowego, co w przypadku muzeów jest jedynie produktem ubocznym. Głównym celem muzeów powinno być organizowanie wydażeń i przekazywanie treści edukacyjnych wysokiej jakości, w pełni zrozumiałych dla niesłyszącej publiczności.

7.1.6

Nauczyciele muzealni powinni, na ile to możliwe, rozumieć te kwestie, kontrolować jakość i sprawdzać, czy treść jest przekazywana w odpowiedni sposób. To szczególnie ważne, ponieważ wielu nauczycieli muzealnych ma niewielką wiedzę o języku migowym. Tłumacze języka migowego powinni być w stanie przekazywać wiedzę i, o ile to możliwe, mieć pewien zakres wiedzy z historii sztuki.

7.1.7

Program szkolenia niesłyszących przewodników muzealnych i tłumaczy języka migowego pragnących pracować w muzeach powinien obejmować stworzenie odpowiedniego słownika.

7.1.8

Gest wyrażający termin związany ze sztuką powinien być ikoniczny, czyli fizycznie reprezentować unikalną wizualną cechę obiektu, dzieła sztuki, nurtu czy osoby, a jednocześnie wyjaśniać znaczenie, czyli abstrakcyjną cechę, lub przyczynę powstania.

7.2 Niektóre znaki i ich etymologia:

7.2.1

Nazwy własne w języku migowym:

7.2.1.1

Vincent van Gogh: gest odcinania ucha. Ta nazwa własna jest w języku migowym unikalna i uniwersalna, a także ma kontekst biograficzny.

7.2.1.2

Sir Joshua Reynolds: ten gest jest podobny. Reynolds namalował autoportret jako niesłyszący człowiek i dlatego w języku migowym jego nazwisko to naśladuje jego rękę za uchem, dokładnie tak, jak na portrecie.

7.2.1.3

Constable: nazwisko tego angielskiego malarza tłumaczy się po prostu jak tłumaczenie angielskiego słowa konstabl, czyli policjant. Jednak to nazwisko w języku migowym może nie być rozumiane w innych językach, w których nie istnieje słowo konstabl, albo nie ma gestu na słowo policjant.

7.2.1.4

Picasso: ten gest jest bardziej skomplikowany. Jest tak wiele gestów, jak wiele „faz” jego twórczości! Po wszechnie znane są portrety Picassa, które prezentują ludzką twarz na różnych płaszczyznach. Z tego powodu większość gestów jest bazuje na pomysł zblizenia obu dłoni do twarzy, a następnie poruszenia twarzy i dłoni w przeciwnych kierunkach, by w ten sposób zaznaczyć rozbieżność pomiędzy płaszczyznami.

7.2.2

Style w sztuce:

7.2.2.1

Kubizm: Dłonie leżą jedna na drugiej, każda z dłoni jest złożona w literę przypominając sześcian. Górna dłoń porusza się w kierunku migającego, zachowując kształt litery „c”, a dolna dłoń odwraca kształt litery „c” w dół. Potem górna dłoń przesuwa się pod dolną i do góry, przed drugą ręką, obróconą o 90°, by następnie się z nią złączyć. Taki gest odzwierciedla ruch pomiędzy płaszczyznami i perspektywami charakterystyczny dla kubizmu. Ten gest ma więc tę samą „etymologię”, co nazwisko Picasso w języku migowym.

7.2.2.2

Gotyk: to kolejny gest, który ma wiele wersji. Architekturę tego okresu cechowały ostro zakończone łuki, co sprawia, że jest łatwo ją rozpoznać, ta cecha jest także charakterystyczna dla zasad filozofii tego czasu. Wizualnie można oddać to poprzez podniesienie dwóch palców ku górze, tak, by przywoływały one na myśl wysokie filary, a następnie spotykały się na górze, jak w sklepieniu ostro zakończonego łuku.

7.2.2.3

Martwa natura: nie ma jednej określonej formy, bo w dużej mierze zależy od kontekstu. Można to pojęcie przetłumaczyć dosłownie jako *martwa+natura*, co jest odpowiednie dla wielu holenderskich prze-myśleń dotyczących śmierci. Dla obrazów przedstawiających zwierzęta, dosłowne tłumaczenie francu-skiego *nature morte* (*'martwa natura'*) jest jak najbardziej adekwatne. Inne, takie jak obrazy kwiatów, najlepiej będzie przedstawić, pokazując płatki opadające z kwiatów, przekazujące znaczenie „martwej natury” w tym kontekście: przemijalności czasu i obecności śmierci.

7.2.2.4

Surrealizm: używając związku pomiędzy nieświadomością i podświadomością, wytworzył się gest po-legający na położeniu dłoni na tyle głowy. Ten znak jest, co prawda taki sam, jak „implant ślimaka”, ale tutaj ten gest ma inny kontekst, a jedynie gest jest zapożyczony dla tego abstrakcyjnego kierunku.

7.3 Podsumowanie:

Powyższe pojęcia są przykładami wyzwań, z jakimi trzeba się zmierzyć, opracowując odpowiednie słowni-ctwo w języku migowym.

7.3.1

Należy zwrócić uwagę, że publiczność może nie znać tych gestów. Z tego względu dobrze jest przelitero-wać te słowa w języku migowym, zanim wprowadzony zostanie gest obrazujący pojęcie, tak, by zaznajo-mić publiczność ze znaczeniem, kontekstem i użyciem gestu.

7.3.2

Osobny program do tworzenia słownictwa lub nagrywania tych znaków, w celu stworzenia banku słowni-ctwa, dostępnego już dla wszystkich praktyków języka migowego.

Dawanie z siebie

Streszczenie: W tym rozdziale omawiane są studia przypadków dotyczące tematów, które w sposób naturalny są atrakcyjne dla niesłyszących gości muzeum, i to, w jaki sposób mogą one podnieść poprzeczkę zarówno dla niesłyszących gości muzeum, jak i dla słyszących kuratorów wystaw.

8.1 Filozofia równego dostępu: obustronny przepływ

8.1.1

Zwiedzające osoby niesłyszące i niedosłyszące pragną dostępu do rozmów na takim samym poziomie intelektualnym, jak wszyscy inni. Chcą oni zgłębiać tak samą różnorodność tematów. Wszystkie tematy i podejścia są odpowiednie.

8.1.2

Przygotowanie tematów dla tego typu grup zwiedzających stwarza możliwość muzeom/galeriom wprowadzenia innowacji, ponieważ perspektywa osoby niesłyszącej stwarza nową perspektywę rozumienia dzieła sztuki: analogicznie do muzeologii głównego nurtu, która obecnie zajmuje się różnymi sposobami odczytu dzieł sztuki przez pryzmat różnych perspektyw kulturowych.

8.1.3

To podejście jest przydatne szczególnie w czasie stwarzania programów dla niesłyszących od podstaw, ponieważ programy te są dostosowane ściśle do ich potrzeb; a przez to dostrzega się cechy, które są szczególnie interesujące dla osób niesłyszących, na przykład: sposób, w jaki **gest** przekazuje **opowieść**. Ta cecha jest z kolei jednym z kluczowych elementów zagadnienia **ikonografii**, przez co jest dobrym sposobem na przybliżenie tego konkretnego tematu.

8.1.4

Pierwsze z poniższych studiów przypadku bierze pod uwagę malarstwo religijne we wschodniej i zachodniej tradycji chrześcijańskiej, portrety i portrety grupowe typu „conversation piece” w celu odkrycia tego, w jaki sposób używa się gestu, by ukazać rozmowę, opowieść i emocję jako część specyficznego **języka sztuki** analogicznego do języka migowego.

8.1.5

Osoby niesłyszące w sposób naturalny interesują się spuścizną sławnych ludzi niesłyszących, ich przykłady mogą okazać się zaskakujące. Przykłady takich osób obejmują niesłyszącego astronoma Johna Goodricke’a³², Sir Joshuę Reynoldsa, niesłyszącego artystę, obecnego w wielu brytyjskich kolekcjach, który jest głównym tematem kolejnego z niniejszych studiów przypadku.

8.1.6

Są to tematy inaugurujące nowy program muzeum, a nie będące jedynym punktem programu, tematy te można także wykorzystać w czasie wydarzeń celebrujących różnorodność³³.

32 W Johna Goodricke’a wielokrotnie wcielali się niesłyszący aktorzy kostiumowi, John Wilson i Mark Nelson w National Maritime Museum [Narodowe Muzeum Morskie] w Greenwich w Londynie.

33 Na przykład, od 2011, National Gallery [Galeria Narodowa] w Londynie, zorganizowała szereg przedsięwzięć dotyczących niepełnosprawności i niepełnosprawnych artystów, które zbiegły się w czasie z Liberty festival [Festiwarem wolności] dla ludzi niepełnosprawnych, który co roku ma miejsce w przed Galerią na Trafalgar Square.

8.2 Pierwsze studium przypadku: język gestów

8.2.1

Linki są dostępne w przypisach.

8.2.2

Pierwsze dzieło to dyptyk z XV wieku mało znanego włoskiego artysty Antonio Cicognara przedstawiającym Zwiastowanie, w którym gest dłoni odzwierciedla Łk 1,28, 1,38. Te dwa obrazy ilustrują główne aspekty teologii Zwiastowania, a także rozmowę między dwiema osobami³⁴.

8.2.3

Drugi obraz rozwija aspekt „konwersacyjny” w XVII-wiecznym dziele francuskiego artysty Philippe de Champaigne. W geście powitania anioł nie wyciąga dłoni, lecz wskazuje palcem w stronę nieba. Ten prosty gest jest „językiem migowym” który wskazuje na pochodzenie wiadomości z nieba. Ilustruje to także treść wiadomości, ponieważ gest wskazuje na gołębia - symbol Ducha Świętego. W ten sposób ogromna doza informacji jest przekazana w jednym geście. Maryja pochyla głowę, akceptując nie tylko świętego gościa, ale także akceptując wiadomość³⁵.

8.2.4

Murillo. Nieco później w XVII wieku Murillo przyczynił się do rozwoju języka sztuki w kontrreformacji. Jego protagoniści używają tych samych gestów, choć w sposób nieco mniej formalny niż w przypadku Champaigne’a. Murillo zajmował się rozmowami z wiejską biedotą, bo to oni byli jego modelami, przez co ich gesty były dużo mniej formalne i bardziej naturalne, malowane szybkimi pociągnięciami pędzla, a anioł wskazuje na szybkie przybycie. W dłoni anioła widzimy lilię trzymaną w sposób bardzo nieformalny, jak gdyby to wiejski chłopiec dawał kwiat wiejskiej dziewczynie, Ale póki co kwiat nie został jeszcze wręczony. Widzimy moment, w którym anioł przekazuje wiadomość i w którym zdumienie Dziewicy jeszcze nie minęło³⁶.

8.2.5

Dyskusja podsumowująca: tego typu podejście jest znakomite jako początkowy temat nowego programu, a także w nauczaniu głównych przedmiotów w oparciu o analogię do języka migowego. Czy jakieś inne przedmioty mogłyby być nauczane w ten sposób (na przykład język kwiatów, język sztuki, portretowanie)? W jaki sposób tego typu podejście rzuca nowe światło na sposób rozumienia dzieł sztuki przez edukatorów muzealnych?

8.3 Drugie studium przypadku: dziedzictwo osób niesłyszących i ich nowe perspektywy

8.3.1

Sir Joshua Reynolds (1723-92) stał się jednym z głównych artystów w XVIII-wiecznej Wielkiej Brytanii, a ukoronowaniem jego kariery była posada dyrektora Royal Academy of Arts [Królewskiej Akademii Sztuk] i tytuł rycerski.

34 <http://wallacelive.wallacecollection.org/eMuseumPlus?service=ExternalInterface&siteId=1&module=artist&objectId=4527&viewType=detailView&lang=en&actionListenerClassName=ch.zetcom.mp.presentation.tapestry.util.customCode.ActivateDetailTabPos2ActionListener>

35 [http://wallacelive.wallacecollection.org/eMuseumPlus?service=direct/1/ResultDetailView/result.inline.detail.t1.collection_detailInline.\\$TspImage.link&sp=13&sp=Sartist&sp=SfilterDefinition&sp=0&sp=3&sp=1&sp=SdetailView&sp=29&sp=Sdetail&sp=1&sp=T&sp=0&sp=SdetailView&sp=3](http://wallacelive.wallacecollection.org/eMuseumPlus?service=direct/1/ResultDetailView/result.inline.detail.t1.collection_detailInline.$TspImage.link&sp=13&sp=Sartist&sp=SfilterDefinition&sp=0&sp=3&sp=1&sp=SdetailView&sp=29&sp=Sdetail&sp=1&sp=T&sp=0&sp=SdetailView&sp=3)

36 [http://wallacelive.wallacecollection.org/eMuseumPlus?service=direct/1/ResultDetailView/result.t1.collection_detail.\\$TspImage.link&sp=10&sp=Scollection&sp=SfieldValue&sp=0&sp=0&sp=2&sp=SdetailView&sp=6&sp=Sdetail&sp=0&sp=F](http://wallacelive.wallacecollection.org/eMuseumPlus?service=direct/1/ResultDetailView/result.t1.collection_detail.$TspImage.link&sp=10&sp=Scollection&sp=SfieldValue&sp=0&sp=0&sp=2&sp=SdetailView&sp=6&sp=Sdetail&sp=0&sp=F)

8.3.2

Stracił słuch będąc dwudziestolatkiem, w czasie podróży do Włoch w celu studiowania sztuki, a jego głuchota pogłębiała się w kolejnych latach.

Utrata słuchu mogła mieć podłoże genetyczne, bo inni członkowie jego rodziny także nie słyszeli. Ponieważ często widywano go z trąbką słuchową, trąbka ta bywa także nazywana „trąbką Reynoldsa”. W ciągu kolejnych lat jego wzrok także się pogarszał i pod koniec życia był w stanie, który dziś określilibyśmy mianem „głuchoniewidomego”.

8.3.3

Z tego powodu autor regularnie prowadzi wykłady o życiu i twórczości Sir Joshuy Reynoldsa, w przypadku którego głuchota miała głęboki i trwały wpływ na jego sztukę, co stwarza nam wiele perspektyw na niepełnosprawność i bycie osobą niesłyszącą.

8.3.4

Na poziomie praktycznym nie zgadzał się on na rozmowy podczas pozowania, co budziło niezadowolenie jego modeli. Przejawiał też głębokie zainteresowanie gestem i środkami wyrazu, które sprawiały, że jego obrazy były ówczesznie jednymi z najlepiej wyrażających ruch³⁷. Był także głęboko zainteresowany sztuką wszelkiego rodzaju, ale jego przyjaźnie z aktorami i pisarzami były oparte na czymś więcej, niż tylko wspólnych interesach. To nie przypadek, że otaczał on się aktorami i pisarzami, ludźmi, którzy byli utalentowani w wyrażaniu myśli językiem ciała i ekspresją (w odpowiednim kontekście i przy użyciu języka ciała) a także mistrzami języka pisanego.

8.3.5

Samuel Johnson, jeden z jego bliskich przyjaciół, był twórcą pierwszego słownika języka angielskiego. Reynolds był mu dostatecznie bliski, by móc sportretować go bez pochlebstw. Na tym portrecie widzimy Johnsona pełnego napięcia nerwowego, które zdradzają jego dłonie. Inny portret ukazuje Johnsona jako cierpiącego na krótkowzroczność. Ten portret wzbudził jego protest, bo Johnson nie lubił, gdy ukazywano go jako „mrugającego Sama”³⁸.

8.3.6

Reynolds nie obawiał się malować niepełnosprawności, co w jego czasach było czymś wyjątkowym. Ponadto także siebie samego malował w okularach³⁹. Stworzył zbiór autoportretów i wizerunków niektórych swoich przyjaciół, w tym portret Johnsona jako „mrugającego Sama” i portret siebie samego jako niesłyszącego⁴⁰. Ten obraz sprawił, że malarz ten ma nazwisko w języku migowym; gest, który oznacza to nazwisko naśladuje gest ukazany na portrecie.

8.3.7

Można wykorzystać wiele ciekawych kulturowych perspektyw, by w ten sposób przybliżyć kulturę osobom niesłyszącym i rzucić nowe światło na to, w jaki sposób słysząca część odwiedzających muzeum postrzega Reynoldsa.

37 [http://wallacelive.wallacecollection.org/eMuseumPlus?service=direct/1/ResultDetailView/result.t1.collection_detail.\\$TsplmImage.link&sp=10&sp=5collection&sp=5fieldValue&sp=0&sp=1&sp=2&sp=SdetailView&sp=1&sp=Sdetail&sp=0&sp=F](http://wallacelive.wallacecollection.org/eMuseumPlus?service=direct/1/ResultDetailView/result.t1.collection_detail.$TsplmImage.link&sp=10&sp=5collection&sp=5fieldValue&sp=0&sp=1&sp=2&sp=SdetailView&sp=1&sp=Sdetail&sp=0&sp=F)

38 <http://www.npg.org.uk/collections/search/portraitLarge/mw03491/Samuel-Johnson>

39 <http://www.bridgemanart.com/en-GB/asset/369841/reynolds-sir-joshua-1723-92-after-self-portrait-wearing-glasses-c-1788-oil-on-panel>

40 <https://www.tate.org.uk/art/artworks/reynolds-self-portrait-as-a-deaf-man-n04505>

Podsumowanie i główne zalecenia

Streszczenie: W tym rozdziale zostaje postawionych kilka kluczowych pytań i przedstawionych kilka konkluzji dotyczących zalet stwarzania dostępu do edukacji.

9.1 Dlaczego należy czynić starania, aby odpowiadać na potrzeby niesłyszących osób zwiedzających muzeum?

9.1.1

Niesłysząca publiczność sama może dać nam tę odpowiedź, bez względu na to, czy powie nam to językiem migowym, czy mówionym, czy na oba sposoby. Niesłysząca publiczność to jeden z najbardziej lojalnych typów publiczności, to zjawisko, które zostało zauważone we wszystkich londyńskich muzeach. Statystyki odwiedzin osób niesłyszących w muzeach, do których te osoby mają pełny dostęp, zawstydziłyby stereotypowego „kulturalnego” profesjonalistę klasy średniej; osoby niesłyszące przynajmniej raz w tygodniu biorą udział w wydarzeniach kulturalnych, do których mają pełny dostęp.

9.1.2

Udane wydarzenia kulturalne z udziałem osób niesłyszących są dowodem na usuwanie bardzo realnych, choć niewidzialnych barier i promują uczenie się przez całe życie. Odwiedzający muzea zwykle przychodzą tam, by poszerzyć swoją wiedzę o świecie, albo by odkryć nowe, nieznane światy. Osoby niesłyszące i niedosłyszące także odwiedzają muzea z tych powodów, ale także odwiedzają je, by uzupełnić wiedzę, której zdobywanie niejednokrotnie nie było dla nich oczywiste.

9.2 Jak skorzysta na tym muzeum, galeria czy inne miejsce?

9.2.1

Usunięcie barier dla osób niesłyszących przyniesie muzeom istotne korzyści społeczne poprzez promowanie utalentowanych osób niesłyszących, które wniosą swój wkład do działań edukacyjnych.

9.2.2

Uzyskają one także nowe, ważne spostrzeżenia intelektualne z perspektywy kulturowej, którą osoby niesłyszące wnoszą do interpretacji dzieł sztuki poprzez reinterpretowanie języka ikonografii i symboliki przez „niesłyszące oczy” oraz odkrywanie mniej znanych aspektów twórczości przez pryzmat dziedzictwa osób niesłyszących.

9.2.3

Osoby niesłyszące są niezwykle spostrzegawcze i stawiają kadrę edukacyjną przed wyzwaniem zbadania prac w najdrobniejszych szczegółach, co pozwala im odświeżyć swoją wiedzę i zrozumienie tych prac.

9.3 Jakie korzyści odniosą inni zwiedzający?

9.3.1

Inni zwiedzający odnoszą korzyści z obserwowania działań prowadzonych dla niesłyszących i niedosłyszących zwiedzających. Osoby z utratą słuchu, które mogą nie określać siebie jako osób mających uby-

tek słuchu (ponieważ bardzo częstą postawą jest ukrywanie tego) mogą wystąpić i poprosić o urządzenie wspomagające słyszenie lub przyłączyć się do listy mailingowej informującej o kolejnych wycieczkach dostosowanych do ich potrzeb.

9.3.2

Nawet jeśli nie są to osoby niesłyszące, inni zwiedzający korzystają na tym, że muzea stają się bardziej dostępne dla osób niesłyszących. Przykładowo obecność napisów do filmów jest przydatna w hałaśliwym otoczeniu lub pomaga osobom, które nie znają bardzo dobrze języka. W ten sam sposób ludzie, którzy nie używają języka migowego, nadal czerpią korzyści z wizualnego opisu występującego w języku migowym, na przykład poprzez opisywanie skomplikowanych wzorców.

9.3.3

Zwiedzający muzeum mogą również odnieść korzyść, widząc pozytywne wzorce osób niesłyszących w sferze intelektualnej. To pokazuje, że osoby niesłyszące mogą „dotrzymywać kroku” w wymagających środowiskach intelektualnych, a tym samym zachęca do zwiększania równości społecznej.

9.3.4

Zagadnienia dziedzictwa osób niesłyszących stanowią temat zainteresowania dla szerszej publiczności, przez co umożliwiają nowe spojrzenie na czasami znane dzieła sztuki. Wydarzenia w ramach festiwalu Liberty Festival w Galerii Narodowej w Londynie zawsze cieszą się dużą popularnością u szerszej publiczności.

9.3.5

Promuje to muzeum w pozytywnym świetle nie tylko wśród społeczności osób niedosłyszących, ale także na całym świecie. Podczas wydarzenia w jednym z londyńskich muzeów, pewien amerykański gość był pod tak wielkim wrażeniem widząc wydarzenie zorganizowane specjalnie dla niesłyszących kobiet muzułmańskich (wiele z nich nie włada angielskim jako pierwszym językiem mówionym, ani nawet BSL jako pierwszym językiem migowym), że stwierdził, że wydarzenie to było dla niego najlepszym punktem całej wizyty.

9.3.6

Można zatem zauważyć, że zapewnienie dostępności dla osób niesłyszących stanowi wzajemnie satysfakcjonujące doświadczenie.

9.4 Kluczowe zalecenia:

9.4.1

Różnorodność wydarzeń i metod komunikacji jest kluczem zarówno do przyciągnięcia różnorodnych grup osób niesłyszących oraz do budowania lojalności wobec swoich odbiorców. Od samego początku należy włączać takie grupy w życie muzeum, na tyle, na ile jest to możliwe.

9.4.2

Dlatego pomocne jest również zapewnienie więcej niż jednej metody wspomagania niesłyszących zwiedzających podczas każdego wydarzenia, na przykład wspieranie komunikacji [język migowy / lipspeaking / cued speech (fonogesty)] + streszczenia lub urządzenia wspierające słyszenie takie jak pętłe + streszczenia.

9.4.3

Proste, tanie metody, takie jak dobre oznakowanie, streszczenia i transkrypty, mogą uzupełniać droższe udogodnienia dla osób niesłyszących i niedosłyszących, które wymagają większych nakładów finansowych - takie jak pętle i transkrypcja mowy na tekst.

9.4.4

Szkolenia i ciągły rozwój zawodowy wszystkich stron - edukatorów muzealnych, niesłyszących wykładowców i pracowników wspierających komunikację jest kluczem do poradzenia sobie z różnymi kwestiami i dostosowania programu do konkretnych potrzeb danego miejsca i rodzaju przyciąganych odbiorców.

9.4.5

Odpowiednio i uważnie ukierunkowana reklama, jak również korzystanie z sieci społecznościowych dla wszystkich grup osób niesłyszących zwróci te inwestycje przez przyciągnięcie większej liczby zwiedzających.

9.4.6

Należy upewnić się, że wszystkie zakupione urządzenia, takie jak pętle, audioprzewodniki, tablety, itp. są regularnie sprawdzane, ponieważ nie ma nic bardziej frustrującego dla niesłyszących zwiedzających, niż pojawić się na wydarzeniu z nie działającym sprzętem. Niech urządzenia nie zbierają kurzu!

9.4.7

Należy jak najbardziej wykorzystywać obecność niesłyszących przewodników - należy angażować ich do klipów internetowych i tworzenia leksykonu języka migowego oraz zasobów, a także do wykładów i oprowadzania.

9.5 Uwagi końcowe

9.5.1

Autorka niniejszej publikacji angażuje się w tworzenie i planowanie wydarzeń dla osób niesłyszących od 1990 roku. W związku z tym miała okazję obserwować nie tylko jak niesłyszący odbiorcy wzrastają, ale także jak dojrzewają. Ci dojrzewający odbiorcy przeszli wyraźne etapy, zaczynając powoli od publiczności składającej często z jednej niesłyszącej osoby używającej języka migowego, jednej osoby niedosłyszącej i jednej osoby słyszącej, by potem dojść nawet do stu i więcej osób w niektórych miejscach, takich jak galeria Tate Modern. Wykłady i zwiedzanie dla osób niesłyszących i niedosłyszących stanowią teraz część „kultury osób niesłyszących”.

9.5.2

Co więcej, wykłady dla niesłyszących widzów z ich potrzebami komunikacyjnymi przynoszą korzyści dla wszystkich nie tylko w nowej perspektywie, ale w tworzeniu nowej formy sztuki o charakterze wizualnym, która angażuje, pasjonuje i inspiruje zarówno odbiorców jak i osoby zajmujące się sztuką zawodowo.

Słowniczek pojęć

pracownik ds. dostępu pracownik oświatowy odpowiedzialny za organizację zajęć dla grup osób w trudniejszej sytuacji społecznej (osoby niepełnosprawne, osoby starsze, mniejszości etniczne, osoby o niskich dochodach)

audiowizualny: wystawy lub instalacje zawierające materiały audio lub wideo, bądź oba (na przykład: „telefony” prezentujące historię mówioną, filmy)

Brytyjski Język Migowy: język migowy Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, znany potocznie jako BSL, będący odpowiednikiem Polskiego Języka Migowego (PJM)

BSL: skrót od *Brytyjskiego Języka Migowego*

ciągły rozwój zawodowy: stałe doksztalcanie się zawodowe i akademickie

CPD: uznany skrót od *ciągłego rozwoju zawodowego*

cued speech: brytyjski odpowiednik **fonogestów**, jednakże niestosowany w kontekście galerii i muzeów, chyba że towarzyszy *lipspeakingowi*

nieślyszący:

1. opisuje umiarkowany, ciężki lub głęboki ubytek słuchu, niezależnie od sposobu komunikacji. Należy rozumieć, że termin ten rzadko odnosi się do całkowitej utraty słuchu oraz że szerokie spektrum osób można określić jako osoby nieślyszące.

2. W sensie społecznym odnosi się do osób, które straciły słuch, ale porozumiewają się ustnie ze względu na swoje wykształcenie i pochodzenie oraz nie używają ani nie utożsamiają się z językiem migowym czy Kulturą Osób Nieślyszących. Na ogół jest to związane utratą słuchu po opanowaniu umiejętności mowy.

Nieślyszący: (przez duże „N”) pojęcie stosowane w celu wskazania powiązania z językiem migowym i Kulturą Osób Nieślyszących i ogólnie, ale nie wyłącznie, związane z utratą słuchu przed opanowaniem umiejętności mowy lub z wrodzonym niedosłuchem.

Kultura Osób Nieślyszących: opiera się głównie na używaniu języka migowego oraz przynależności do szkół i stowarzyszeń dla osób nieślyszących.

głuchoniewidomy: pojęcie opisujące utratę dwóch zmysłów, co może mieć podłoże genetyczne lub wiązać się z utratą ich wraz z wiekiem. Może się ono odnosić do większego stopnia utraty wzroku niż słuchu, bądź odwrotnie.

ogłuchły: osoba, która utraciła słuch po opanowaniu umiejętności mowy (raczej niż nieślysząca od urodzenia)

prowadzony przez osoby nieślyszące: prowadzony przez osoby nieślyszące bez względu na stopień utraty słuchu bądź wybraną metodę komunikacji

alfabet palcowy: pokazywanie liter za pomocą gestów

niedosłyszający: utrata słuchu od łagodnej po umiarkowaną, która może wymagać noszenia aparatów słuchowych; osoby takie przeważnie preferują komunikację ustną (mowa, czytanie z ruchu warg)

osoba z uszkodzeniem słuchu: ogólne określenie utraty słuchu w całym spektrum obejmujące zarówno łagodną utratę słuchu (niedosłyszenie) oraz głęboki ubytek słuchu (niesłyszenie)

dziedzictwo: wszystkie aktywa materialne i niematerialne włączone w proces przekazywania kultury, często używane w odniesieniu, ale nie ograniczające się, do zabytkowego otoczenia. Obejmuje ono sztukę, kulturę, język, muzea i inne działania kulturalne, a także zabytkowe otoczenie.

zabytkowe otoczenie: wszystkie aspekty dziedzictwa kulturowego, które pozostawiły ślady materialne w zabytkowym otoczeniu, np. archeologia, architektura, zabytki historyczne

kształcenie ustawiczne: obejmuje zarówno kształcenie formalne (np. zajęcia wieczorowe i programy uczelni wyższych na różnych poziomach) jak i nieformalne, w tym działania muzealne

czytanie z ruchu warg: rozumienie mowy przez obserwowanie ust mówiącego (oraz innych elementów kontekstowych np. wyrazu twarzy, języka ciała). Brytyjskim odpowiednikiem jest *lipreading* natomiast amerykańskim *speechreading*

lipspeaker: wyszkolony tłumacz, który powtarza mowę bez używania głosu, ale z zachowaniem jasnych wzorów mowy dla osób niesłyszących, które preferują czytanie z ruchu warg. Lipspeakerzy mogą pracować wyłącznie z wzorcami mowy lub wzmocnić je za pomocą *cued speech* (fonogestów), alfabetu palcowego lub prostego języka migowego. W Stanach Zjednoczonych osobę taką określa się mianem **oral interpreter**, natomiast lipspeaking określa się jako **oral interpreting**.

pętla: urządzenie wspomagające słyszenie (instalowane na stałe lub przenośne) pozwalające osobom niesłyszącym słuchać wyłącznie osoby mówiącej bez żadnych szumów w tle poprzez przełączenie aparatu słuchowego lub implantu ślimakowego na konkretne ustawienie.

zasięg: działania, które obejmują środowiska osób, które nie są klasycznym przykładem zwiedzających muzea, na przykład osoby o niskich dochodach, mniejszości etnicznej, osoby niepełnosprawne.

palm pilot: trzymany w dłoni przewodnik audiowizualny umożliwiający odwiedzającym wybieranie i doświadczenie się więcej o interesujących ich elementach w ich własnym tempie. Posiada on opcję napisów i języka migowego dla niesłyszących użytkowników.

placement [umieszczenie]: gramatyczna cecha języka migowego przekazująca relacje przestrzenne w obrębie jednego znaku lub grupy znaków (które wymagają użycia przyimków, postpozycji i kilku opisowych słów wyrażających relacje w języku mówionym)

samodzielna wizyta: niezależna wizyta bez przewodnika, którą można podjąć samodzielnie bądź przed lub po zajęciach z przewodnikiem (wykład formalny, zwiedzanie z przewodnikiem itp.)

widoczność: niezakłócony widok przewodnika i/lub osoby ułatwiającej komunikację, jak również widoczność obiektów dla niesłyszących zwiedzających

tłumacz języka migowego: osoba, która tłumaczy zarówno w pełnym gramatycznym języku migowym (BSL/PJM), w wersji używającej tych samych znaków w gramatycznym szyku natywnego języka mówionego (SSE/SJM) lub w formie pośredniej między jedną a drugą opcją.

sign supported English: język migowy używany w angielskim szyku wyrazów; jest to brytyjski odpowiednik **Systemu Językowo-Migowego (SJM)**. W języku angielskim jest on określany jako *SEE (Signed Exact English)*.

SLI: standardowy skrót dla tłumacza języka migowego (*sign language interpreter*)

SSE: standardowy skrót dla *sign supported English*, kulturowy odpowiednik **SJM** lub amerykańskiego **SEE**.

ranskrypcja mowy na tekst: dosłowne spisywanie na żywo wypowiedzi osoby mówiącej dokonywane przez wyszkolonych notujących oraz wyświetlane na ekranie, dzięki czemu osoby niesłyszące mogą śledzić wygłaszane wypowiedzi i wziąć udział w dyskusji. Szybki notujący może przekazać język mówiony z minimalnym opóźnieniem, co prowadzi do powstania skutecznych napisów na żywo. Proces ten może być również stosowany do tworzenia notatek dla osób niesłyszących, które nie są w stanie sporządzić własnych (ponieważ gdy patrzą na to co piszą, nie mogą śledzić dalszej wypowiedzi).

tworzony przez użytkowników: materiały stworzone przez osoby korzystające z zasobów, w tym przypadku uczestnicy kursu

lektor: ustne tłumaczenie dokonywane z języka migowego na język mówiony

Bibliografia i źródła

Atkinson, Rebecca, 2012a: "BSL multimedia tours at SS Great Britain", *Museum Practice*, Museums Association, London, wyłącznie w formie online, dostęp pod adresem <http://www.museumsassociation.org/museum-practice/deaf-and-hard-of-hearing-visitors/15022012/bsl-multimedia-tour-ss-great-britain> (wymagana subskrypcja)

Atkinson, Rebecca, 2012b: "BSL talks and tours", *Museum Practice*, Museums Association, London, wyłącznie w formie online, dostęp pod adresem <http://www.museumsassociation.org/museum-practice/deaf-and-hard-of-hearing-visitors/16022012-deaf-led-talks-tours> (wymagana subskrypcja)

Atkinson, Rebecca, 2012c: "Deaf Visitors: physical accessibility checklist", *Museum Practice*, Museums Association, London, wyłącznie w formie online, dostęp pod adresem <http://www.museumsassociation.org/museum-practice/deaf-and-hard-of-hearing-visitors/15022012-physical-access-checklist> (wymagana subskrypcja)

Atkinson, Rebecca, 2012d: "Subtitles for visitors with hearing loss", *Museum Practice*, Museums Association, London, wyłącznie w formie online, dostęp pod adresem <http://www.museumsassociation.org/museum-practice/deaf-and-hard-of-hearing-visitors/15022012-subtitles-hard-of-hearing-visitors> (wymagana subskrypcja)

Bartholomew, Joanne, 2012: "The Thackeray Museum, Leeds", *Museum Practice*, Museums Association, London, wyłącznie w formie online, dostęp pod adresem <http://www.museumsassociation.org/museum-practice/your-case-studies-of-work-with-deaf-visitors/15022012-thackray-museum> (wymagana subskrypcja)

Biuro Pełnomocnika Rządu do spraw Osób Niepełnosprawnych, 2011: *Informacje i dane demograficzne*, <http://www.niepelnosprawni.gov.pl/niepelnosprawnosc-w-liczbach-/dane-demograficzne/informacje-i-dane-demograficzne/>

Bradshaw, Jo, 2012: "Signing Art at Tate", *Museum Practice*, Museums Association, London, wyłącznie w formie online, dostęp pod adresem <http://www.museumsassociation.org/museum-practice/deaf-and-hard-of-hearing-visitors/15022012-signing-art-at-tate> (wymagana subskrypcja)

Callow, Laraine, 2001: *Access for deaf people to museums & galleries: a review of good practice in London*, Deafworks, London (w języku angielskim)

Cant, Serena, (DeafLinguist), 2013: *The Eternal City: A discussion of museum access in Rome*, dostęp pod adresem <http://deaflinguist.wordpress.com/2013/08/03/the-eternal-city/>

Derycke, Béatrice, 1994: "Deaf guides in French museums", *Museum International*, XLVI, 4, s. 48-50, do bezpłatnego pobrania w języku angielskim, francuskim, rosyjskim i hiszpańskim z archiwum *Museum International* http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php-URL_ID=2356&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

English Heritage, 2011: *Access Guide*, English Heritage, London, do bezpłatnego pobrania pod adresem <http://www.english-heritage.org.uk/publications/access-guide/access-guide-2011.pdf>

English Heritage, 2012a: *Easy Access to Historic Buildings*, English Heritage, do bezpłatnego pobrania pod adresem <https://www.english-heritage.org.uk/publications/easy-access-to-historic-buildings/easy-access-historic-buildings2012.pdf>

English Heritage, 2012b: *Disability in Time and Place*, strona internetowa English Heritage, dostęp pod adresem <http://www.english-heritage.org.uk/discover/people-and-places/disability-history/> Tekst w całości przetłumaczony na brytyjski język migowy oraz dostępny z napisami; oferuje on wgląd w historię i dziedzictwo niepełnosprawności obejmując także osoby niesłyszące

English Heritage, 2013: *Easy Access to Historic Landscapes*, English Heritage, London, do bezpłatnego pobrania pod adresem <http://www.english-heritage.org.uk/publications/easy-access-historic-landscapes/easy-access-historic-landscapes-2013.pdf>

Istituto Leonarda Vaccari, 2009: *La vie dell'arte attraverso le emozioni*, strona internetowa, http://www.leonardavaccari.it/internal.asp?cat_id=55333&category_name=Le%20vie%20dell%20arte%20attraverso%20le%20emozioni

Metropolitan Museum of Art, bez daty, <http://www.metmuseum.org/events/programs/programs-for-visitors-with-disabilities/visitors-who-are-deaf>

Metropolitan Museum of Art, bez daty, <http://www.metmuseum.org/events/programs/programs-for-visitors-with-disabilities/visitors-with-hearing-loss>

Mullberg, Colin, 2012: "V&A, London", *Museum Practice*, Museums Association, London, <http://www.museumsassociation.org/museum-practice/your-case-studies-of-work-with-deaf-visitors/15022012-v-and-a> (wymagana subskrypcja)

Museums Association, 2012: "Opening up museums to deaf visitors", *Museum Practice*, February 2012, wydanie specjalne, dostępne online wyłącznie w języku angielskim - wymagana subskrypcja. (Linki do poszczególnych artykułów pod nazwiskiem autora są przedstawione powyżej w celu zilustrowania poruszanych zagadnień oraz stanowią przydatne podsumowanie najnowszych dobrych praktyk i innowacji.)

Stagetext, 2014, *Live speech-to-text in museums and galleries*, <http://www.stagetext.org/about-stagetext/live-speech-to-text-in-museums-and-galleries>

Tate Modern, 2011 (ostatnia data dostępności): *BSL Glossary*, zarchiwizowany pod adresem <http://webarhive.nationalarchives.gov.uk/20120203094030/http://www.tate.org.uk/collections/glossary/bsl-definition.jsp?entryId=9&setBandwidth=hb>

Turner, Richard, 2013: *Propaganda, Power, and Persuasion, Innovative speech-to-text tour* <http://turnerrichard7.wordpress.com/2013/09/05/propaganda-power-persuasion-innovative-remote-speech-to-text-tour/>

Źródła i kontakty:

Stowarzyszenie Tłumaczy Polskiego Języka Migowego www.stpjm.org.pl

Przydatne sekcje odnośnie pracy z tłumaczami języka migowego:

Jak zatrudniać tłumaczy?

Jak współpracować z tłumaczem?

www.muzeum.stalowawola.pl